

ZPRÁVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Leden 2005

Ročník XV

Číslo 1

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIŘU

OBSAH

Na aktuální téma

- Pozdravné vystoupení předsedy vlády České republiky JUDr. Stanislava Grosse na zahájení vrcholné části 16. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu 1
- Šestnácté zasedání smluvních stran Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu 3

Aktuality

- Natura 2000: MŽP připravilo národní seznam stanovišť 10
- První díl příručky pro ohlašování do IRZ již vyšel 10
- Předání cen vítězům soutěže uspořádané ke Dni Dunaje 11
- Příprava projektů v oblasti životního prostředí byla posílena spoluprací mezi Rakouskem, Německem a ČR 12
- Libor Ambrozek udělil osm Cen ministra životního prostředí za rok 2004 13
- EEA přináší první digitální mapu měnící se krajiny Evropy 14
- Austria showcase – technologie pro ochranu životního prostředí 15
- Výzva k předkládání žádostí o finanční podporu v rámci operačního programu Rozvoj lidských zdrojů 16
- Soutěž GISOHÁR 2004 už zná své vítěze 18

Informujeme

4. evropská konference o ochraně rostlin: péče o planě rostoucí rostliny a jejich prostředí v kontinentálním měřítku 18
- Směrnice o environmentální odpovědnosti 20
- Ekologické zemědělství – učebnice pro školy i praxi 21
- ALTER-Net jako základ dlouhodobého ekologického výzkumu v Evropě 22
- Zkušenosti ČR s odstraňováním starých ekologických zátěží jsou jedinečné 23
- Aquatherm ve znamení úspor 24
- Vyšly „hvězdy“ Solární ligy ČR 2004 26
- Ceny XXIX. ročníku mezinárodní soutěže Týká se to také tebe 28

Předseda vlády Stanislav Gross se zdraví s výkonným ředitelem programu OSN pro životní prostředí Klausem Töpferem před zahájením jednání na vysoké úrovni

Pozdravné vystoupení předsedy vlády České republiky JUDr. Stanislava Grosse

na zahájení vrcholné části 16. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu

Praha, kongresový sál hotelu Hilton, 25. listopadu 2004

Je pro mě velkou ctí, že mohu jménem vlády a lidu České republiky pozdravit tuto rozhodující část vrcholného jednání smluvních stran Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu. Je to čest pro Českou republiku a její hlavní město Prahu stát se na několik dnů místem, kde se scházejí stovky politických představitelů, odborníků, zástupců nevládních zájmových skupin, především podnikatelské, akademické a výzkumné sféry, z celého světa. Je nutná široká výměna názorů, pozitivních i negativních zkušeností, pohledů na možné cesty vpřed při ochraně ozonové vrstvy, lidského zdraví a ekosystémů v zájmu zajištění udržitelného rozvoje Země. Doufám, že se pro to v Praze daří vytvářet příhodnou atmosféru.

Vídeňská úmluva o ochraně ozonové vrstvy, jejíž 20. výročí sjednání si připomeneme příští rok, a ji konkretizující Montrealský protokol, jehož 15. výročí vstupu připadlo na letošní leden, patří mezi nejúspěšnější mezinárodní globální smlouvy v oblasti ochrany životního prostředí a zdraví obyvatelstva.

Předseda vlády Gross a výkonný ředitel UNEP Töpfer v panelu jednání na vysoké úrovni

Iniciátoři těchto dvou smluvních dokumentů pod vedením Programu OSN pro životní prostředí stanovili ambiciózní cíle vyřazování mnoha desítek chemických látek, poškozujících ozonovou vrstvu, z výroby a spotřeby. Pozitivním při stanovení těchto cílů byla skutečnost, že mu předcházely systematické monitorování stavu ozonové vrstvy, hluboký vědecký výzkum příčin jejího zeslabování a poškození a také vlivu uvolňovaného ultrafialového záření na lidské zdraví, ekosystémy a na výsledky lidské práce. Je nutné ocenit, že mezi podporovatele úsilí o ochranu ozonové vrstvy patřili mezi prvními významní zástupci podnikatelské sféry, především chemického průmyslu, výrobci chladírenských a klimatizačních zařízení. Dialog, který byl veden a je stále veden mezi vládami, podnikatelskou sférou, spotřebiteli a vědci v této oblasti, je dobrým příkladem i pro ostatní mezinárodní smlouvy při stanovování realistických cílů.

Jsem potěšen, že tomu tak bylo i v bývalém Československu a v dnešní České republice. Díky

Klaus Töpfer, Stanislav Gross a Libor Ambrozek při neformální diskusi

aktivnímu přístupu podnikatelského sektoru se podařilo provést úspěšnou transformaci chladírenského a klimatizačního sektoru za součinnosti se Svazem chladící a klimatizační techniky, sdružujícím téměř 900 členů s obratem přes 10 miliard Kč, a Svazem chemického průmyslu. V návaznosti na novou, moderní environmentální legislativu z let 1993 až 2002, realizaci projektu Globálního fondu životního prostředí v letech 1994 – 1996 a státní program ochrany ozonové vrstvy se postupně přešlo v souladu s požadavky Montrealského protokolu od látek třídy chlorfluoruhlovodíků (CFC) k látkám a technologiím šetrným k ozonové vrstvě, především na bázi hydrofluoruhlovodíků (HFC).

To umožnilo České republice splnit požadavky Montrealského protokolu a jeho zpřísnujících změn, počínaje Londýnskou a konče Pekingskou. Česká republika dnes patří mezi smluvní strany, které nejsou nuceny žádat o výjimky ze spotřeby regulovaných látek. Česká republika přináší k těm smluvním stranám, které jsou schopny se podílet na aktivním transferu technologií a na poskytování pomoci dalším státům při ochraně ozonové vrstvy až už prostřednictvím Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu nebo Globálního fondu životního prostředí či na dvoustranném základě.

Nemysleme však pouze v úzkých národních či regionálních podmínkách a v rámci momentální potřeby. Mějme na mysli globální stav životního prostředí a lidského zdraví v celkovém kontextu udržitelného rozvoje ve střednědobém a dlouhodobém horizontu.

Oceňuji proto úlohu Programu OSN pro životní prostředí a Montrealského protokolu nevidět cíle této smlouvy izolovaně, ale v jejich sepětí s problematikou bezpečného nakládání s chemickými látkami, nakládání s nebezpečným odpadem, změny klimatu, s podporou vývoje nových technologií a se zajištěním jejich přenosu do všech částí světa na rovnoprávném základě, s podporou vědy a výzkumu, s institucionálním zabezpečením monitorování stavu životního prostředí a podmínek pro zdraví člověka. Především spolupráce se zájmovými skupinami, a zvláště podnikatelskou a výzkumnou, musí napomoci zavádění nových výrobních praxí a procesů, které zároveň zajistí i ekonomickou a sociální dostupnost pro spotřebitele a také přispěje k řešení i problému zaměstnanosti. Jsem rád, že Montrealský protokol a jeho smluvní strany toto nespouští ze zřetele a jeho odborné panely se tomuto sepětí intenzivně věnují.

(redakčně kráceno)
Foto archiv MŽP

Šestnácté zasedání smluvních stran Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu

Šestnácté zasedání smluvních stran Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, se uskutečnilo ve dnech 22. až 26. listopadu 2004 v Praze na základě nabídky vlády České republiky, schválené vládou usnesením č. 281 ze dne 19. března 2003, a rozhodnutí č. XV/57 přijatého 15. zasedáním smluvních stran 14. listopadu 2003 v Nairobi. Zasedání bylo vůbec první konferencí smluvních stran takové významné mnohostranné globální environmentální smlouvy v České republice i v bývalém Československu. Zároveň bylo i prvním zasedáním smluvních stran v historii Montrealského protokolu, které se uskutečnilo v zemi východoevropské regionální skupiny OSN.

Historie ozonu

Ozon byl vědecky objeven v r. 1840 a v r. 1864 byl identifikován jako nestabilní forma kyslíku složená ze tří atomů. V průměru z každých deseti milionů molekul v atmosféře jsou pouze tři molekuly ozonu. Okolo 90% ozonu se nachází ve stratosféře, tj. přibližně v pásmu 20 až 40 km nad povrchem Země, a vytváří ozonovou vrstvu, ochranný štít proti ultrafialovému záření. Kdyby došlo ke stlačení všeho ozonu v atmosféře podle tlaku hladiny moře, vytvořila by se vrstva tenká pouhé 3 mm.

V letech 1880 – 1881 byly zjištěny vlastnosti ozonu, a dále pak potvrzeny vědeckým zkoumáním a systematickým monitorováním. Ozonová vrstva funguje jako filtr ultrafialového záření, zachycující cele záření typu C a 90% nebezpečného záření typu B. Téměř všechno záření typu A prostupuje atmosférou. Nejvíce škodí člověku záření typu B (rakovina kůže, šedý zákal, záněty očí, oslabení imunitního systému); je škodlivé i pro další formy života na souši i ve vodě (např. úbytek planktonu jako jednoho ze základních potravinových řetězců v mořích).

Freony & spol. a ozonová díra

Na počátku 20. století v souvislosti s rozvojem chladírenského průmyslu včetně postupně narůstající výroby klimatizační techniky, potřeby protipožární ochrany, boje proti škůdcům a chorobám půdy a plodin v zemědělství, později pak při výrobě kosmetických přípravků (hnací plyny), aplikaci nátěrových hmot (rozpouštědla), v elektronice (čištění mikroskopických součástek a spojů), zdravotnických přípravků (hnací plyny inhalátorů) apod. byly patentovány v USA a v dalších zemích první chemické látky na základě chloru a bromu, které se ukázaly jako škodlivé pro ozonovou vrstvu Země a následně pro zdraví obyvatelstva a životní prostředí.

V r. 1928 byl vydán v USA první patent na plně halogenované chlor-fluor deriváty nižších uhlovodíků – CFC 11 a CFC 12, tzv. tvrdé freony na bázi chloru a fluoru, v r. 1936 první patent

Kresba Roze Fadil, 15 let (Mauritius)
Obrázek z dětské soutěže UNEP

v USA na neplně halogenované chlor-fluor deriváty nižších uhlovodíků – HCFC 22, tzv. měkké freony. Další výzkum těchto látek dokázal jejich značnou chemickou stálost, jejich hromadění v atmosféře po dlouhou dobu (např. u CFC 12 používaného pro chlazení a klimatizaci je potenciál setrvání až 102 let) a jejich negativní vliv na stav ozonové vrstvy. Tyto látky unikající do atmosféry jsou ultrafialovým zářením rozkládány na atomy chloru a bromu, které ničí tepelnou reakcí strukturu ozonu a tak zpětně oslabují filtrační schopnosti ozonové vrstvy. Zpětně zase oslabením ozonové vrstvy pronikne na Zemi více ultrafialového záření.

Tyto plně a neplně halogenované chlor-fluor deriváty nižších uhlovodíků na bázi chloru, bromu a fluoru, populárně označované jako tvrdé a měkké freony,

Montrealský protokol

Cílem Montrealského protokolu je přijímat a realizovat celosvětová opatření na vyloučení výroby a spotřeby několika desítek chemických látek, které ozonovou vrstvu poškozují, a tím zhoršují i stav životního prostředí (ohrožení ekosystémů a biologické rozmanitosti) a lidského zdraví (rakovina kůže, závažná onemocnění očí, alergie). Montrealský protokol byl sjednán 16. září 1987, proto je den 16. září připomínán každoročně jako Mezinárodní den ochrany ozonové vrstvy. Montrealský protokol nabyl platnosti 1. ledna 1989 jako prováděcí protokol Vídeňské úmluvy na ochranu ozonové vrstvy z roku 1985. K Protokolu dosud přistoupilo 188 států. ČR je smluvní stranou Montrealského protokolu od 1. ledna 1993 jako nástupnický stát Československa, které přistoupilo k Protokolu dne 30. prosince 1990.

halony a methylbromid, jsou chemicky velmi stálé, pronikají do vyšších vrstev atmosféry, kde způsobují zeslabování ozonové vrstvy.

To vedlo ke vzniku rozsáhlé ozonové díry nad Antarktidou, která v r. 1985 dosáhla téměř 29 mil. km², a ke ztenčení ozonové vrstvy nad severní polokoulí. Tím následně došlo k oteplování v těchto oblastech a k ovlivnění ekosystémů, především tvorby planktonu, jakož i k nárůstu zdravotních problémů obyvatelstva na Zemi (např. dvojnásobný nárůst výskytu rakoviny kůže v letech 1985 – 1995). Situace nakonec donutila mezinárodní společenství přistoupit k ochraně ozonové vrstvy.

Prof. Molina v Praze

Mezi přední představitele mezinárodní vědy, kteří za podpory státních výzkumných institucí mnoha států (zvláště USA, Velké Británie, SRN, Švédska, Norska, Austrálie), soukromého sektoru a nadací (zvláště USA, Japonska, Austrálie, Velké Británie) a mezinárodních organizací (Programu OSN pro životní prostředí – UNEP, Světové meteorologické organizace – WMO) přispěli především v průběhu 70. – 80. let 20. století k potvrzení negativního vlivu freonů na ozonovou vrstvu, patří hlavní protagonisty mezinárodního vědeckého sympozia, které se konalo z iniciativy České republiky, Mexika a Programu OSN pro životní prostředí v Praze v Černínském paláci dne 19. listopadu 2004, prof. Mario José Molina, profesor Massachusettského technologického institutu v americkém Cambridge.

Prof. M. J. Molina za svůj vědecký přínos ve výzkumu vlivu plně halogenovaných chlor-fluor derivátů nižších uhlovodíků – CFC, tzv. tvrdých freonů, na ozonovou vrstvu obdržel v r. 1995 Nobelovu cenu za chemii společně s Nizozemcem Dr. Paulem Crutzenem, tehdy vědeckým pracovníkem Chemického institutu Maxe Plancka v Mohuči v SRN, a Dr. Frankem Sherwoodem Rowlandem, profesorem Ústavu fyzikálních věd Kalifornské univerzity v Irvine.

Kresba Meleko Mokgosi, 16 let (Botswana)
Obrázek z dětské soutěže UNEP

Symposium o ochraně ozonové vrstvy

Pražské vědecké sympozium „Výzvy a perspektivy – ochrana ozonové vrstvy“ bylo zahájeno za přítomnosti několika desítek představitelů světové vědy a výzkumu vedoucím Úřadu vlády České republiky Alešem Šulcem v zastoupení předsedy vlády, zástupcem výkonného ředitele UNEP Shafqatem Kakakhelem, ministrem životního prostředí České republiky Liborem Ambrozkem a prof. Mario Molinou, který celé sympozium řídil. Představitelé české vědecké obce v oblasti ochrany ozonové vrstvy na sympoziu vedli předsedkyně Akademie věd České republiky prof. Helena Illnerová, rektor Univerzity Karlovy prof. Ivan Wilhelm a ředitel Českého hydrometeorologického ústavu Ivan Obrusník.

Profesor M. J. Molina na vědeckém sympoziu Foto Jana Plamínková

Pražské sympozium potvrdilo trend zastavení poškozování ozonové vrstvy za podmínky dodržení závazků, vyplývajících z Montrealského protokolu. Ozonová vrstva však zůstává zranitelná, protože látky, které ji poškozují, zůstávají ve stratosféře dlouhou dobu. Proto je stále nutné hledat náhrady za tyto látky. Vývoj nových chemických látek nebo nových technologií a postupů, které již nejsou na základě chloru a bromu, potřebují pečlivé hodnocení nejen z pohledu ochrany ozonové vrstvy, ale i celého komplexu souvisejících problémů, především změny

klimatu. Zde musí sehrát důležitou úlohu vědci při vypracování atmosférických modelů mnohem přesnějších předpovědí změn ozonové vrstvy. Klíčovou zůstává otázka zajištění kvalitního monitoringu a odborníků především v rozvojových zemích a spolupráce v mezinárodním a regionálním kontextu.

Hlavní výzvy a doporučení

Pražské vědecké sympozium, které bylo jedinečnou příležitostí k setkání vědců v oboru ochrany ozonové vrstvy, vypracovalo pro 16. zasedání smluvních stran několik hlavních doporučení a výzev. Vědci upozornili, že je nebezpečné pokračovat v praxi poskytování výjimek pro používání a výrobu regulovaných látek, včetně výjimek pro laboratorní a analytické účely. I když se jedná o menší množství v porovnání s původní úrovní používanou jednotlivými státy, ve svém celkovém objemu jde stále o významné množství, které může negativně ovlivňovat stav ozonové vrstvy. Vědci proto vyhodnocení tohoto trendu budou věnovat značnou pozornost. Urychleného plnění požadavků Montrealského protokolu a ochrany ozonové vrstvy může být dosaženo intenzivnějším a účinnějším sběrem a likvidací použitých tvrdých freonů a halonů v zařízeních a v tepelných izolačních materiálech, snížením používání regulovaných látek pro karanténní a přepravní účely a urychlením harmonogramu vyřazování měkkých freonů.

Jednání před vrcholným zasedáním

Samotnému vrcholnému zasedání smluvních stran předcházela další jednání. Ve dnech 17. – 19. listopadu 2004 se uskutečnilo zasedání Implementačního výboru, hodnotícího plnění požadavků Montrealského protokolu jednotlivými smluvními stranami, ve dnech 19. – 20. listopadu 2004 zasedání Pracovní skupiny na vyhodnocení činnosti Technického výboru pro methylbromid v kontextu zlepšení vyhodnocování pokroku v citlivé oblasti vyřazování spotřeby a výroby methylbromidu a žádosti o výjimky.

Přípravnou část Šestnáctého zasedání smluvních stran zahájili 22. listopadu 2004 ministr životního prostředí České republiky a prezident Patnáctého zasedání smluvních stran Libor Ambrozek a zástupce výkonného ředitele UNEP Shafqat Kakakhel. Náročná třídní jednání pak řídil předseda Pracovní skupiny smluvních stran Janusz Kozakiewicz z Polska.

Jednání na vysoké úrovni

Ve dnech 25. – 26. listopadu 2004 proběhl segment na vysoké úrovni, kterého se zúčastnily delegace 127 smluvních stran, z nichž polovina byla vedena na úrovni ministrů, náměstků ministrů životního prostředí či generálních ředitelů především z rozvojových zemí. Za Evropskou unii se účastnil předseda Rady ministrů životního prostředí EU, nizozemský státní tajemník ministerstva životního prostředí, bytové výstavby a územního plánování Pieter van Geel a za USA zástupkyně náměstkyně ministra zahraničních věcí pro otázky životního prostředí a moří Claudia McMurray. Delegaci ČR vedl ministr životního prostředí Libor Ambrozek.

Vrcholnou část jednání zahájili slavnostními projevy prezident Patnáctého zasedání smluvních stran Libor Ambrozek, náměstek generálního tajemníka OSN a výkonný ředitel Programu OSN pro životní prostředí Klaus Töpfer a hlavní host zasedání, předseda vlády České republiky Stanislav Gross. Ti ve svých vystoupeních zhodnotili kriticky plnění závazků smluvními stranami, včetně Českou republikou, a vyjádřili svá stanoviska k hlavním bodům pražského jednání a k výzvám stojícím před Montrealským protokolem.

Po slavnostním zahájení této vrcholné části dopoledne 25. listopadu 2004 byl zvolen prezidentem 16. zasedání smluvních stran náměstek ministra životního prostředí Kostariky Alan Flores, viceprezidenty pak představitelé Senegalu, Srí Lanky a Finska, zpravodajem zástupce Rumunska na základě rotujícího obsazení těchto funkcí představiteli jednotlivých regionálních skupin OSN.

Hodnocení situace

16. zasedání smluvních stran vyslechlo zprávu o činnosti Technického a ekonomického hodnotícího panelu za rok 2004, jejíž součástí byla hlášení o aktivitách mezinárodních pracovních skupin (ATOC – Technický výbor pro aerosoly, sterilanty a tetra-chlormethan, FTOC – Technický výbor pro použití regulovaných látek v systémech izolačních pěn,

HTOC – Technický výbor pro náhrady za halony, výše zmíněný MBTOC a nakonec RTOC – Technický výbor pro chladicí systémy). Největší pozornost je v současné době věnována methylbromidu a hledáním ekonomicky a sociálně dostupných alternativ. Předložená zpráva MBTOC obsahovala údaje o spotřebě a užití methylbromidu v uplynulém období a zhodnocení používaných alternativních technologií s konkrétními zkušenostmi. Ve zprávě ATOC byl mj. zdokumentován výrazný pokles spotřeby CFC ve zdravotnictví (dávkovací inhalery – MDI) a ve zprávě FTOC dočasně omezená dostupnost náhradních látek pro výrobu polyurethanových pěn. Zpráva RTOC věnovala pozornost pokroku ve využívání náhradních látek v chladicích technologiích, mezi které patří zejména sloučeniny na bázi HFC a uhlovodíky. Obsahovala podrobné informace o vývoji v technologických odvětvích chladičství z hlediska náhrad za CFC a HCFC. O pokroku za rok 2004 zasedání informovaly Vědecký hodnotící panel (SAP) a Hodnotící panel environmentálních dopadů (EEAP).

Výroba a spotřeba nejškodlivějších skupin regulovaných látek, tj. látek CFC – plně halogenované chlor-fluor deriváty nižších uhlovodíků, halonů a methylbromidu, byla pro běžné účely v hospodářsky rozvinutých státech, včetně České republiky, již téměř vyloučena v souladu se schváleným harmonogramem v rámci Montrealského protokolu (např. CFC k 1. lednu 1996, halony k 1. lednu 1994, methylbromid k 1. lednu 2005).

Ve výjimečných případech, tam, kde dosud nejsou k dispozici vhodné náhrady (nutné případy zajištění zdraví a života lidí, ochrany a bezpečnosti státu, leteckého provozu a jaderných zařízení), je možná jejich spotřeba na základě mechanismu schvalování výjimek smluvními stranami. Jedná se především o mimořádná použití látek na základě licenčního řízení ve zdravotnictví při léčbě chronických plicních onemocnění (CFC), při obraně státu, v požární ochraně (halony), která podléhají souhlasu zasedání smluvních stran. Ve vědě a laboratorním výzkumu a použití (CFC) je poskytnuta všeobecná celosvětová výjimka nepodléhající souhlasu zasedání smluvních stran, ale je limitována objemem. Celkem bylo na základě všech těchto výjimek umožněno nově spotřebovat 5137 tun CFC v r. 2004, což je ve srovnání r. 1987, kdy hospodářsky vyspělé státy spotřebovaly okolo 900 000 tun tvrdých freonů, radikální rozdíl. Pro tyto výjimečné případy se nyní celosvětově hledají vhodná náhradní řešení, aby došlo k ukončení praxe výjimek.

Delegace Barbadosu

Jednání o výjimkách

16. zasedání projednalo nominace pro udělení výjimek na spotřebu látek CFC pro výrobu léčivých přípravků na léčbu chronických plicních onemocnění ve formě dávkovacích inhalerů (MDI) obsahujících jako hnací plyny CFC pro smluvní strany – hospodářsky vyspělé země, a to dodatečně pro rok 2005 a řádně pro rok 2006. Pro rok 2005 již bylo v listopadu 2003 schváleno pro Evropská společenství (ES), Maďarsko, Polsko, Rusko a USA udělení výjimek pro výrobu přípravků MDI v množství 3300 tun (nejvíce USA 1900 tun). Pro rok 2005 žádala nakonec o dodatečnou výjimku pouze Ukrajina (53,1 tuny). Pro rok 2006 žádaly schválení výjimky ES (550 tun), USA (1990 tun) a Rusko (286 tun), tj. celkem 2826 tuny CFC. Technologický a ekonomický hodnotící panel (TEAP) doporučil schválení výjimek v plné výši pro ES, USA a Ukrajinu s tím, že výjimky na část množství schválených pro ES a USA, kdy jedinou aktivní složkou je salbutamol, budou opětovně posouzeny v r. 2005. Po intenzivním vyjednávání pražské zasedání schválilo výjimky pro zdravotnictví hospodářsky vyspělých států na rok 2006 v celkové výši 2450 tun (USA 1900 tun, ES 550 tun), což je výrazný pokles ve srovnání s rokem 2005 (3321,1 tun), ale bohužel na stejné úrovni jako v r. 2004 (2583 tun). Značná část inhalerů vyrobených v těchto státech jde však na vývoz a použití v rozvojových zemích.

Otázka udělování výjimek pro spotřebu tzv. tvrdých freonů – CFC je spojena se schopností zajistit za ně sociálně a ekonomicky dostupné náhrady související s vývojem nových hnacích plynů a také pro jejich vývoz do rozvojových zemí. V r. 1997 byla v ČR úplně zastavena výroba léčivých přípravků ve formě aerosolů pro léčbu astmatu a chronických plicních onemocnění s látkami CFC (dříve se vyráběly v podnicích Galena Opava a Dental Praha, o celkovém objemu CFC přes 700 tun v jejich výrobě na konci 80. let 20. století). Potřeba těchto léčivých přípravků je v současné době kryta dovozem s klesající tendencí na základě licenčního řízení (v r. 2003 téměř 15 tun) a po roce 2005 lze již předpokládat sortiment plně bez obsahu freonových látek.

Účastníkům zahrála hudba Hradní stráže

Klaus Töpfer při projevu v hotelu Hilton

Pozornost upřena na methylobromid

Pro hospodářsky vyspělé smluvní strany Montrealského protokolu bylo pražské zasedání velmi důležité z důvodu schválení výjimek pro používání methylobromidu po 1. lednu 2005, kdy bude pro běžné účely již zakázán. 16. zasedání smluvních stran navázalo na výstupy Prvního mimořádného zasedání smluvních stran, konaného v březnu 2004 v Montrealu za předsednictví ČR, které se zabývalo omezováním spotřeby methylobromidu.

Methylobromid se používá jako dezinfekční prostředek již více než 50 let především v tropických a subtropických klimatických pásmech na ochranu před hmyzem, houbami, bakteriemi, půdními viry, roztoči, má i dosti vysokou účinnost proti plevelu. Výroba a spotřeba methylobromidu kulminovala v r. 1991 (77 000 tun, resp. 65 000 tun, jen v USA se potřebovalo přes 30 000 tun). Především z iniciativy USA (druhý největší výrobce a také největší spotřebitel) byl v r. 1992 zařazen mezi regulované chemické látky a stanoven ambiciózní harmonogram jeho vyřazování z výroby a spotřeby v hospodářsky vyspělých zemích. Do roku 2003 se podařilo spotřebu methylobromidu snížit na 30 000 tun, z toho podíl hospodářsky vyspělých zemí činí necelých 19 000 tun. Od 1. ledna 2005 může methylobromid být použit v hospodářsky vyspělých státech pouze na základě výjimky pro kritické použití schválené smluvními stranami Montrealského protokolu. Methylobromid je však k výrobě a spotřebě povolen pro použití jako dezinfekční prostředek pro ošetření ovoce, potravin a přepravních palet před dálkovou přepravou v zemích tropického a subtropického pásu – tzv. QPS (ročně se tak spotřebuje asi 12 000 tun).

Dramatická jednání

Na pražském zasedání proběhlo velmi dramatické jednání o konečných výjimkách pro hospodářsky vyspělé státy pro kritické použití methylobromidu na rok 2005. Jednání o této politicky a ekonomicky citlivé otázce již předtím vedlo ke svolání Prvního mimořádného zasedání

smluvních stran Montrealského protokolu v březnu 2004. To schválilo výjimky pro rok 2005 ve výši 12 153 tun pro 11 států (nejvíce pro USA 7659 tun, Itálii 2133 tun a Španělsko 1059 tun) za podmínky využití stávajících nevyužitých zásob methylbromidu z uplynulých let (1103 tun) a dodržení konkrétního určené kategorií použití této látky a také množství objemu (např. USA 2865 tun na pěstování rajčat, 1833 tun na pěstování jahod, 1187 tun pro pěstování lilku, Itálie 871 tun na ochranu rajčat před plísněmi).

V Praze byly projednány dodatečné nominace na výjimky na rok 2005 a nové na rok 2006. Nominace posoudil Technický výbor pro methylbromid (MBOC) a Pracovní skupina smluvních stran. Pro rok 2005 byly nově požadovány výjimky na celkový objem 2886 tun methylbromidu (nejvíce Izrael 1117 tun, USA 833 tun, Japonsko 464 tun a Itálie 165,5 tun), přičemž MBOC doporučil udělení dodatečných výjimek v objemu 2501 tun. Nakonec smluvní strany schválily 1981,5 tuny nově vyrobených a spotřebovaných (z toho nejvíce Izrael 1074 tun, Japonsko 466,7 tun a ES 382,7 tun) a pro USA spotřebu 610 tun s využitím stávajících zásob. Celkem tak smluvní strany z hospodářsky vyspělých států dostaly pro rok 2005 výjimky ve výši 14 745 tun místo původně požadovaných 19 804 tun (nejvíce USA 8270 tun místo požadovaných 10754 tun, členské státy ES 4393 tun místo požadovaných 5154 tun).

Do Prahy přijeli i delegáti z exotického Bhútánu

Pro rok 2006 byly požadovány výjimky v objemu 15 292 tun (nejvíce USA 9379 tun, Itálie 2430 tun, Izrael 1082 tun, Španělsko 956 tun, Japonsko 653 tun). Výbor doporučil udělení výjimek v objemu 11 733 tun. Pražské jednání po složitých jednáních nakonec schválilo prozatímně výjimky v objemu 11 703 tun, z toho nejvíce USA 6898 tun, ES 3225 tun. Pozitivní je, že se podařilo dosáhnout citelného poklesu. Bohužel se však ke konečnému schválení výjimek pro rok 2006 musí sejít v pořadí již druhé mimořádné zasedání smluvních stran na konci června 2005 v rámci každoročního zasedání Pracovní skupiny smluvních stran, tentokrát v Montrealu, za jasné podmínky nenavýšení rozpočtových prostředků. Očekává se, že do té doby dojde ke snížení původních žádostí minimálně o 20 %.

Situace v Česku a v rozvojových státech

V ČR se methylbromid nevyrábí od 1. ledna 2002 (ten se vyrábí pouze v Izraeli – 44 %, USA – 37 %, Francii, Číně, Indii, Japonsku a Rumunsku) a jeho dovoz je od 1. ledna 2005 zastaven v souladu s požadavky Montrealského protokolu a legislativy ES. Do doby zákazu bylo možné krýt dovozem relativně malou spotřebu methylbromidu v množství nejvýše 1 tuny ročně pro speciální účely, např. pro ochranu historických objektů a některých potravinářských provozů, sýpek a mlýnů před plísněmi a hmyzem. V ČR se methylbromid v zemědělství vzhledem ke klimatickým podmínkám pro ochranu půdy nepoužívá. Spotřeba ČR v r. 2003 byla již nulová (v r. 1991 činila pouze 10,8 tun).

Žádosti hospodářsky vyspělých států o výjimky jsou vnímány mezinárodním společenstvím jako neschopnost či spíše politická neochota (tlak zemědělské lobby především v USA – státy Florida a Kalifornie, v Itálii, Francii a Španělsku) vyvíjet tlak na vědu, výzkum a výrobní sektory zavádět nové alternativní látky a technologické postupy.

V rozvojových státech je proces vyloučení látek CFC, halonů a především methylbromidu naplánován na delší časové období (např. CFC k 1. lednu 2010, halony k 1. lednu 2010, methylbromid k 1. lednu 2015). Rozvojové státy dostávají v rámci projevu principu společné, ale diferenciované zodpovědnosti za stav ozonové vrstvy finanční a odbornou pomoc ze strany hospodářsky vyspělých zemí prostřednictvím finančního mechanismu – Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu, vytvořeného v r. 1991. Jeho rozpočet na léta 2003 – 2005 činí 573 mil. USD, ČR do něho přispěje 991 350 USD.

Finančním mechanismem pro státy s transformující se ekonomikou (tj. pro vybrané státy východní Evropy a střední Asie) je Globální fond životního prostředí (Global Environment Facility – GEF), od kterého dosud obdržely téměř 170 mil. USD. Do GEF ČR přispívá ročně 1 mil. SDR. V letech 1994 – 1996 získala Česká republika z GEF pomoc ve výši 2,3 mil. USD pro svůj podnikatelský sektor při ukončení výroby regulovaných látek a vybudování kapacit pro přepracování freonových chladiv s cílem vyřadit používání CFC.

Vzhledem k objemu výjimek pro hospodářsky vyspělé smluvní strany na pražském zasedání smluvních stran Evropská unie opětovně neuspěla s návrhem úprav Montrealského protokolu, spočívajícím v doplnění časového harmonogramu redukce spotřeby methylbromidu v rozvojových státech. V těchto zemích bylo v r. 2003 použito okolo 11 000 tun methylbromidu, což je o 25 % méně než jejich průměrná spotřeba za období 1995 – 98, které je považováno za základní pro stávající redukční harmonogram. Zatímco datum pro vyloučení spotřeby methylbromidu v rozvojových státech je pevně stanoveno na 1. ledna 2015, protokol zatím stanoví pouze dvě etapy, jak rychle a v jakých množstvích má být spotřeba do uvedeného roku omezována, a to zmrazení na průměrnou úroveň let 1995 – 1998 k 1. lednu 2002 (ta činila téměř 16 000 tun ročně) a snížení o 20 % k 1. lednu 2005. EU navrhovala, aby rozvojové státy omezily spotřebu a výrobu

k 1. lednu 2008 o 40 %, k 1. lednu 2010 o 60 % a k 1. lednu 2012 o 70 %, což by nejen reflektovalo skutečný stav, ale umožnilo i v těchto tříletých cyklech lépe plánovat dostupnost finančních prostředků z Mnohostranného fondu, do něhož ze 70 % přispívají nyní členské státy EU.

Další závěry

16. zasedání smluvních stran schválilo téměř 40 rozhodnutí. Značná část se kromě výše uvedených výjimek pro CFC a methylbromid v hospodářsky vyspělých státech věnovala odborným technickým problémům používání methylbromidu v rozvojových státech, zlepšení práce MBTOC včetně kvalifikačních požadavků na jeho členy, zpracovávání žádostí, hodnocení apod. Bylo přijato rozhodnutí o ustavení pracovní skupiny pro vyhodnocení možnosti většího uplatnění náhrad methylbromidu pro účely použití pro QPS.

Zasedání se podobně věnovalo plnění závazků smluvními stranami v kontextu jednání Implementačního výboru (povinnost poskytovat údaje a informace o plnění, dodržování časových a objemových závazků snižování a vyřazování výroby a spotřeby). ČR spolehlivě plní své závazky. Byla přijata řada rozhodnutí k odstranění nedostatků v plnění Montrealského protokolu rozvojovými státy (např. Chile, Libye, Pákistán) a o změnách výchozích dat pro stanovení hmotnostních limitů pro snižování výroby a spotřeby (např. u Libanonu, Filipín, Thajska). Byla podtržena nutnost zavádění licenčního systému pro dovozy a vývozy regulovaných látek v souladu s Montrealskou změnou Montrealského protokolu z r. 1997 (zatím zavedeno ve 133 smluvních stranách).

Bylo přijato rozhodnutí o zpracování vyhodnocení globálních emisí tetrachlormethanu a jejich vlivu na ozonovou vrstvu a o technologických možnostech jeho likvidace.

Byla přijata rozhodnutí o reklasifikaci Malty ze statutu rozvojového státu na stát operující jako hospodářsky vyspělý a rozhodnutí o opačné reklasifikaci Turkmenistánu.

Problematika měkkých freonů

Přes původní očekávání nenašly v rozhodnutí stran odraz obavy týkající se zajišťování dostupnosti látek HCFC, tzv. měkkých freonů – neplně halogenované chlor-fluor deriváty nižších uhlovodíků, v rozvojových státech z důvodu snížení spotřeby o 35 % a především zmrazení výroby látek HCFC v hospodářsky vyspělých státech od 1. ledna 2004 ve srovnání s r. 1989. Hospodářsky vyspělé státy mají podle Montrealského protokolu vyloučit spotřebu látek HCFC k 1. lednu 2030. ČR od r. 1997 nevyrábí látky HCFC, podobně jako je již v rámci EU nevyrábí Belgie, Dánsko, Estonsko, Finsko, Irsko, Litva, Lucembursko, Maďarsko, Polsko, Portugalsko,

Česká delegace při jednáních na 16. zasedání

Slovensko, Slovinsko a Švédsko. Na území dnešní ČR se v r. 1989 vyrobilo téměř 108 tun a spotřebovalo necelých 156 tun látek HCFC. ČR zastaví jejich dovoz k 1. lednu 2010 podobně jako všechny členské státy EU. V r. 2003 se v ČR spotřebovaly pouze 3,2 tuny, v rámci celé EU při započtení nových členských států se spotřebovalo téměř 3000 tun při výrobě necelých 13 000 tun (především pro potřeby rozvojových zemí).

Rozvojové státy v rámci Montrealského protokolu teprve k 1. lednu 2016 zmrazí spotřebu i výrobu HCFC na úrovni roku 1989 a vyřadí je úplně ze spotřeby k 1. lednu 2040. Měkké freony, včetně dovážených z hospodářsky vyspělých států, zatím zůstávají pro rozvojové státy důležitými přechodnými látkami při zavádění náhrad za tzv. tvrdé freony – CFC, které by měly vyřadit z užívání k 1. lednu 2010. Postupné snížení výroby látek HCFC v EU by proto nemělo mít zásadní negativní vliv na dostupnost těchto látek v rozvojových státech a naopak vést postupně k uplatňování dalších alternativních látek např. halogenovaných chladiv bez obsahu chloru – HFC. Výjimku představuje látka HCFC-22, jejíž spotřeba by se mohla v následujících letech podstatně zvýšit v důsledku širokého nárůstu používání chladicích a klimatizačních zařízení v rozvojových státech, zejména v Číně. Tato problematika však bude zohledněna při přípravě rozpočtu Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu v rozvojových zemích na léta 2006 – 2008.

Volby a rozpočet

Šestnácté zasedání smluvních stran schválilo volby jednotlivých států do důležitých řídicích orgánů Montrealského protokolu. Kromě členů byra (prezidenta, viceprezidentů a zpravodaje) proběhly volby členů do Implementačního výboru (za východoevropskou regionální skupinu OSN, kam patří i Česká republika, potvrzena na rok 2005 Ruská federace a na roky 2005 – 2006 Gruzie). Předsedou Implementačního výboru pro rok 2005 bylo zvoleno Nizozemí. Do Výkonného výboru Mnohostranného fondu byla zvolena za hospodářsky vyspělé státy

východoevropské regionální skupiny Česká republika na léta 2005 – 2006. Poprvé v historii Montrealského protokolu byla za rozvojové státy této regionální skupiny zvolena do tohoto výboru na rotující místo Makedonie. Předsedou Výkonného výboru na rok 2005 byl zvolen Paul Krajník z Rakouska. Spolupředsedy Pracovní skupiny smluvních stran pro rok 2005 byli zvoleni David Okioga z Keni a Tom Land z USA.

Po obsáhlé diskusi v rámci rozpočtového výboru, kterému společně předsedaly Kanada a ČR, schválilo 16. zasedání revidovaný rozpočet Montrealského protokolu na rok 2004 ve výši 5 424 913 USD a návrh rozpočtu na rok 2005 ve výši 4 514 917 USD. Příspěvek ČR do rozpočtu na rok 2005 bude činit 6365 USD v souladu se stupnicí příspěvků do OSN.

Boj proti ilegálnímu obchodu a Pražská deklarace

V rámci zasedání smluvních stran se uskutečnil z iniciativy České republiky a UNEP kulatý stůl o mezinárodním nakládání s chemickými látkami s důrazem na boj proti ilegálnímu obchodování s těmito látkami. Kulatý stůl moderoval ředitel odboru environmentálních rizik MŽP Karel Bláha a zúčastnili se ho vedoucí delegací smluvních stran a výkonný ředitel UNEP. Výsledkem kulatého stolu se stala Pražská deklarace, k níž se pak na zasedání připojilo přes 60 států. Deklarace vyzývá k úzké účinné spolupráci mezi příbuznými environmentálními globálními smlouvami především v oblasti klimatických změn – Rámcová úmluva OSN o změně klimatu z r. 1992 a její Kjótský protokol z r. 1997 (řada látek, poškozujících ozonovou vrstvu, má i značný potenciál negativního vlivu na změnu klimatu), bezpečného nakládání s chemickými látkami – Stockholmská úmluva o persistentních organických polutantech z r. 2001, Rotterdamská úmluva o postupu předchozího souhlasu v mezinárodním obchodu s některými nebezpečnými látkami a přípravky na ochranu rostlin z r. 1998, a nebezpečnými odpady – Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování z r. 1989 na globální, regionální a národní úrovni v zájmu ošetření celého cyklu těchto látek v duchu závěrů Světového summitu o udržitelném rozvoji.

ČR díky vlastnímu intenzivnímu úsilí (moderní legislativa z let 1993, 1995 a 2002, státní program vyřazování látek poškozujících ozonovou vrstvu a ochrany ozonové vrstvy z let 1992 a 1994, vytvoření potřebných monitorovacích a kontrolních institucí a aktivní zapojení podnikatelské sféry) a také díky mezinárodní pomoci v letech 1994 -1996 z Globálního fondu životního prostředí dobře plní závazky vyplývající z Montrealského protokolu. ČR se aktivně prezentovala ve volených orgánech Montrealského

Ministr Ambrozek a výkonný tajemník Ozonového sekretariátu Gonzalez

protokolu, mj. v letech 1999 – 2001 byla členkou Implementačního výboru, v letech 2000 – 2002 zastával představitel ČR funkci viceprezidenta 12. a 13. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu za východoevropskou regionální skupinu, v letech 2002 – 2005 je viceprezidentem Vídeňské úmluvy o ochraně ozonové vrstvy, v roce 2003 byl ministr životního prostředí RNDr. Libor Ambrozek zvolen prezidentem 15. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu.

Montrealský protokol patří k nejlépe fungujícím mezinárodním environmentálním smlouvám. Je to jak díky propracovanému finančnímu mechanismu podpory snižování spotřeby a vyřazování regulovaných látek (Mnohostranný fond pro plnění Montrealského protokolu a Globální fond životního prostředí), tak i díky kontrolnímu mechanismu plnění závazků (Implementační výbor) a široké odborné základně získávání a hodnocení vědeckých poznatků a vývoje nových bezfreonových technologií. Pražské jednání smluvních stran přes obavy o dosažení konsensu v otázce methylobromidu přispělo k dalšímu posílení mezinárodního společného úsilí o ochranu ozonové vrstvy. Účastníci zasedání a Ozonový sekretariát vysoce oceňovali kvalitní přípravu vrcholného jednání ze strany České republiky a pozornost, která jim byla hostitelskou zemí věnována. Šestnácté zasedání přispělo k propagaci České republiky a také jejího podnikatelského sektoru působícího v této oblasti (výstava a demonstrace technologií).

Příští řádné 17. zasedání smluvních stran se uskuteční v listopadu 2005 v hlavním městě Senegalu v Dakaru.

JUDr. Jiří Hlaváček,
zástupce vedoucího delegace České republiky
na 16. zasedání smluvních stran Montrealského
protokolu o látkách, které poškozují ozonovou
vrstvu, viceprezident Vídeňské úmluvy o ochraně
ozonové vrstvy pro východoevropskou
regionální skupinu OSN

Foto archiv MŽP

Natura 2000: MŽP připravilo národní seznam stanovišť

Ministerstvo životního prostředí rozeslalo do mezipřevodního připomínkového řízení návrh národního seznamu evropsky významných lokalit. Zahrnuje 883 území pro konkrétní typy přírodních stanovišť a živočišné a rostlinné druhy, chráněné směrnicí EU. Tento typ chráněných území tvoří spolu s 41 ptačími oblastmi českou část celoevropské soustavy přírodovědně významných území Natura 2000.

Evropsky významné lokality celkem pokryjí přibližně 9,3 % území státu a zhruba 67 % z nich překrývá již existující zvláště chráněná území. Rozloha chráněných území v ČR se tak reálně zvýší jen o 3,1 % území ČR. Většina lokalit bude mít po svém vyhlášení charakter přírodní památky – tedy nejmírnější stupeň ochrany. Více než polovina těchto území je menší než 20 hektarů.

První verze návrhu, kterou zpracovali odborníci na základě podrobného mapování celého území republiky, byla zveřejněna k diskusi na jaře letošního roku. V letních měsících z iniciativy MŽP proběhlo – ač zákon takovou povinnost neukládá – takzvané předjednávání s vlastníky pozemků, jejich nájemci a obcemi. „Ministerstvo životního prostředí si uvědomuje, že ochranu přírody není možné dlouhodobě zajistit bez pomoci lidí, kteří v daném území žijí. Právě proto přistoupilo k projednání návrhů s těmi, kterých se bezprostředně týkají. Z více než tisíce připomínek bylo 64 % zcela nebo alespoň částečně zapracováno. To výrazně přispělo ke zkvalitnění celého návrhu a věřím proto, že se již během připomínkového řízení

nesetká s námitkami. Zkušenosti z Evropy totiž ukazují, že je možné skloubit obojí – chránit unikátní přírodu a přitom zabezpečit i potřebný rozvoj území,“ komentuje strategii MŽP náměstek Ladislav Miko.

Evropsky významné lokality chrání z velké části kulturní krajinu – u nás například kosené podhorské louky, květnaté bučiny nebo dokonce kostelní věže, kde žijí vzácní netopýři. Tam, kde dosavadní způsob hospodaření vedl k tomu, že se tyto cenné lokality zachovaly, není žádný důvod jej měnit. Ochranný režim v mnoha územích soustavy Natura 2000 bude proto méně přísný než v současných zvláště chráněných územích. Stát zde bude podporovat takové činnosti a způsoby hospodaření, které přispějí k zachování stávajících přírodních podmínek – například prostřednictvím agroenvironmentálních programů. Pokud přece jen bude majitel v hospodaření omezen, budou mu vypláceny kompenzace.

Po schválení návrhu vládou budou data v předepsaném formátu zaslána Evropské komisi. Ta seznam po odborné stránce posoudí a může navrhnout jeho doplnění. Po schválení seznamu Evropskou komisí musí tyto lokality Česká republika do šesti let vyhlásit jako zvláště chráněná území, pokud nebude jejich ochrana zajištěna smluvně.

Návrh je v grafické podobě k dispozici na webové stránce www.natura2000.cz

Více informací o soustavě Natura 2000 najdete na stránkách:

<http://www.natura2000.cz>,

<http://www.env.cz>,

<http://europa.eu.int/comm/environment/nature/home.htm>

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Náměstek Ladislav Miko na tiskové konferenci oznamuje, že byl vytvořen národní seznam stanovišť.

Foto Jana Plamínková

První díl příručky pro ohlašování do Integrovaného registru znečišťování již vyšel

Ministerstvo životního prostředí vydalo v rámci budování integrovaného registru znečišťování (IRZ) první díl publikace „Příručka pro ohlašování do IRZ“. Příručka obsahuje veškeré důležité informace vztahující se k IRZ a umožní všem zainteresovaným subjektům získat orientaci v řešené problematice.

První díl publikace je členěn do sedmi kapitol (obecné informace, integrovaný registr znečišťování, centralizace ohlašovacích povinností, otázky a od-

povědi, legislativa, důležité pojmy a přílohy). Přílohu příručky tvoří nařízení vlády č. 368/2003 Sb., o integrovaném registru znečišťování. Zájemci si mohou na internetových stránkách www.irz.cz najít příručku také v elektronické verzi.

Další informace:

Integrovaný registr znečišťování – www.irz.cz

Evropský registr emisí znečišťujících látek –

<http://www.eper.cec.eu.int>

Předání cen vítězům soutěže uspořádané ke Dni Dunaje

Během filmového festivalu Týká se to také tebe (TSTT), který probíhal ve dnech 24. – 28. listopadu v Uherském Hradišti, byly předány ceny vítězům národního kola soutěže Mladí tvůrci pro Dunaj.

Mezinárodní soutěž škol pod anglickým názvem „Be a Danube Art Master“ byla důležitým prvkem letošních oslav Dne Dunaje, které probíhaly 29. června ve všech zemích jeho povodí. Den Dunaje vyhlásila Mezinárodní komise pro ochranu řeky Dunaje (ICPDR- International Commission for the Protection of the Danube River) u příležitosti desetiletého výročí od podpisu Konvence o ochraně řeky Dunaje v roce 1994.

ICPDR svěřila organizaci soutěže na mezinárodní úrovni Dunajskému environmentálnímu fóru (DEF) a v České republice ji zajišťovala nevládní organizace Unie pro řeku Moravu ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí, Ministerstvem zemědělství a dalšími partnery. Úkolem soutěžících bylo vytvořit prostorové výtvarné dílo inspirované motivem přírodních vod nebo jejich okolí. K jeho vytvoření měly skupinky dětí využít materiál sesbíraný při vycházce k vodě přímo v terénu či v řece. Vyhodnocení prací proběhlo v předvečer Dne Dunaje 24. června.

„Všechna soutěžní díla měla velmi dobrou úroveň, a to nejen výtvarnou. Mnohá zachytila i zážitky dětí na vycházkách k řece, kde děti svá díla tvořily“, komentuje rozhodnutí poroty její předsedkyně Marta Nováková z Ministerstva životního prostředí. Hlavní cenu, kterou je plavba po řece Dunaji, získal kolektiv dětí ze Základní školy Komenského, Staré Město u Uherského Hradiště, za působivě ztvárněnou mozaiku z přírodních materiálů nazvanou „Kapřík Cyrilek“. Tato mozaika bude reprezentovat Českou republiku v mezinárodním kole soutěže. Ministerstvo životního prostředí udělilo svou cenu studentům gymnázia Elgartova v Brně za výtvarnou akci „Svitava s námi, my s ní“. Také v této práci se nejedná pouze o výtvarné dílo, ale o akci studentů gymnázia, kteří vyčistili část řeky, z odpadu vytvořili „nového živočicha“, který s nimi putoval městem do školy, kde vznikla za pomoci dalších materiálů vytažených z vody řeka nová.

Kapřík Cyrilek

Vítězný kolektiv dětí z Uherského Hradiště podnikl v září plavbu lodí po Dunaji do Bratislavy a do Vídně.

Udělená ocenění:

- Hlavní cena – Základní škola Komenského, Staré Město u Uherského Hradiště
- Cena Ministerstva životního prostředí – gymnázium Elgartova Brno
- Cena Unie pro řeku Moravu – Základní škola Školní, Velké Meziříčí
- Cena ZO ČSOP Veronica – Základní škola Heyrovského, Olomouc
- Cena Ministerstva zemědělství – Masarykovo gymnázium Vsetín
- Cena poroty – Základní škola Kollárova, Jihlava
- Cena České delegace MKOD – Základní škola Videčská, Rožnov pod Radhoštěm
- Cena Povodí Moravy – Základní škola Demlova, Jihlava
- Cena časopisu Veronica – Gymnázium Velehradská třída, Uherské Hradiště

Další informace k soutěži „Mladí tvůrci pro Dunaj“ včetně fotografií oceněných prací najdete na webových stránkách Unie pro řeku Moravu

<http://www.sweb.cz/uprm>.

Informace o mezinárodních oslavách Dne Dunaje lze zjistit na webových stránkách sekretariátu Mezinárodní komise pro ochranu Dunaje

www.danubeday.org.

Kontakty:

Ing. Jaroslav Ungerman, CSc. – Unie pro řeku Moravu, tel.: 542 422 755,
e-mail: jaroslav.ungerman@ecn.cz

Mgr. Marta Nováková – Ministerstvo životního prostředí, tel.: 602 658 891

e-mail: marta.novakova@env.cz

Jaroslav Ungerman z Unie pro řeku Moravu a Marta Nováková s Jakubem Kašparem z odboru vnějších vztahů MŽP při předávání ceny

Příprava projektů v oblasti životního prostředí byla posílena spoluprací mezi Rakouskem, Německem a Českou republikou

V pátek 26. listopadu 2004 skončil úspěšný twinningový projekt „Finanční nástroje pro implementaci acquis v oblasti životního prostředí“. Projekt v hodnotě 25 mil. Kč (799 538 €) byl financován Evropskou unií v rámci národního programu Phare.

Hlavním cílem tohoto twinningového projektu bylo napomoci České republice při plnění požadavků nejnákladnější legislativy Evropské unie v oblasti životního prostředí prostřednictvím přípravy „zásobníků“ kvalitně připravených investičních projektů. Druhým cílem projektu bylo zajistit, aby Česká republika v po-přístupové fázi co nejlépe využila prostředky dostupné z fondů EU. Ty se pro období 2004 – 2006 pohybují ve výši přes 600 mil. €.

Tři důležité oblasti

Projekt se zaměřil na tři oblasti: voda, odpady a ovzduší. Největší investiční potřeba je právě v oblasti vody (okolo 70 miliard Kč do roku 2010) a právě v této oblasti vynaložil projekt nejvíce úsilí. Twinningový projekt úzce spolupracoval se dvěma pilotními kraji (Královéhradeckým a Plzeňským) na vytvoření zásobníků projektů. Tyto dva kraje byly také vítaným „testovacím místem“ pro vytvoření metodického pokynu, jenž byl posléze vydán a aplikován v rámci celé České republiky. Od konce roku 2003 bylo pomocí seminářů za účasti všech krajských úřadů a ostatních účastníků procesu rychle a efektivně zajištěno seznámení s výsledky projektu, přičemž se na těchto seminářích účastnilo přes 200 zainteresovaných osob.

V oblasti odpadů pracoval projekt s výše zmíněnými kraji na vytvoření návrhů pro části plánů krajského odpadového hospodářství. Přístup aplikovaný v tomto procesu byl zahrnut do národní metodiky, jejíž schválení Ministerstvem životního prostředí se očekává do konce roku 2004.

Projekt byl zakončen sérií školicích seminářů pro přípravu projektů z oblasti odpadů a vodního hospodářství, ve kterých byly prezentovány přístupy a nástroje vyvinuté v průběhu projektu. Celkem 178 českých expertů z celé řady relevantních institucí bylo proškoleny a zpětná vazba od účastníků semi-

nářů vyzněla velmi pozitivně. V návaznosti na tyto semináře a po shrnutí práce realizované v projektu vydal twinningový projekt souhrnné manuály pro přípravu projektů v oblasti odpadů a vodního hospodářství a dokončil manuál pro finanční a ekonomickou analýzu vodohospodářských projektů Fondu Soudržnosti, a to jak v tištěné verzi, tak na elektronickém nosiči.

Výsledky projektu

Výsledkem je silný projektový zásobník, jenž má nyní Česká republika k dispozici – ve stadiu přípravy zde existuje dvakrát tolik projektů než dostupných finančních prostředků. Projekty by ale měly dále zlepšovat parametr nákladové efektivnosti tak, aby se zmenšily náklady, jež nesou čeští občané při dosahování souladu s legislativou EU.

Twinningový poradce zodpovědný za projekt p. Tim Young komentuje: *„Bylo pro mne potěšením pracovat s celou řadou českých, rakouských a německých partnerů, kteří přispěli k úspěchu tohoto projektu. Přestože dosažení výsledků vyžadovalo tvrdou práci, bylo pro mne velkým osobním zado-stiučiněním, že její výsledky byly přímo použity v praxi.“*

Česká republika nyní disponuje celou řadou nástrojů zajišťujících nejlepší využití evropských peněz pro dosažení souladu s evropskou legislativou. Nicméně je zapotřebí ještě mnoho úsilí, aby se tyto nástroje daly plně využít – nedostatek dotační podpory v porovnání k investiční potřebě tuto výzvu pouze zdůrazňuje. Rok 2010 bude klíčový z hlediska souladu s celou řadou důležitých směrnic ES. Z pohledu časové náročnosti od přenesení projektu od „stolu“ až k jeho oficiálnímu zahájení je tento rok přímo za dveřmi!

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Zpravodaj MŽP můžete nalézt i v elektronické podobě na webových stránkách MŽP:

www.env.cz → Ministerstvo → Periodika → Zpravodaj MŽP

Libor Ambrozek udělil osm Cen ministra životního prostředí za rok 2004

Ve středu 10. listopadu 2004 obdrželi v Lapidáriu Národního muzea na pražském Výstavišti z rukou ministra životního prostředí RNDr. Libora Ambrozka za významný přínos životnímu prostředí Cenu ministra životního prostředí za rok 2004 tyto osobnosti a organizace:

Mgr. Květoslava Burešová, programová ředitelka Střediska ekologické výchovy Chaloupky – za několik desetiletí výjimečně obětavé práce ve výchově mladé generace k odpovědnému vztahu k přírodě a životnímu prostředí.

Ing. Jiří Čunek, starosta města Vsetín – za osobní nasazení, díky němuž je město Vsetín příkladem ostatním v praktickém prosazování udržitelného rozvoje na místní úrovni.

Český svaz ochránců přírody – za program Místo pro přírodu, který dosud nevídaným způsobem dokázal zaktivizovat pro ochranu přírodního bohatství velkou část společnosti a rovněž za vytvoření a úspěšné provozování Národní sítě stanic pro handicapované živočichy.

RNDr. Jan Květ, CSc.

Mgr. Pavel Doucha, právník Ekologického právního servisu – za výjimečný přínos ve zvyšování právního povědomí české veřejnosti v oblasti životního prostředí.

prof. RNDr. Hana Librová, CSc. – za celoživotní dílo, které vykonala zejména ve studiu a popularizaci ekologicky příznivých způsobů života v dnešní společnosti.

PhDr. Marie Hrušková a Jaroslav Turek – za dlouholetou popularizaci významné části našeho přírodního a kulturního dědictví, jímž jsou památné stromy.

RNDr. Jan Květ, CSc. – za celoživotní práci a příkladnou reprezentaci České republiky na poli mezinárodní spolupráce v ochraně přírody, zejména v programu UNESCO Člověk a biosféra.

Mgr. Květoslava Burešová přebírá cenu od ministra Ambrozka

V roce 2004 se Ceny ministra životního prostředí udělovaly již podesáté. Toto ocenění za výjimečné dílo ve prospěch životního prostředí a jeho ochrany, za výjimečné osobní nasazení nebo za významný počin získalo za předchozí ročníky 73 osobností ze sféry vědecké, kulturní, či pedagogické, ale také řada osobností z nevládního sektoru či z oblasti samosprávy či podnikatelské sféry.

Současně s Cenami ministra předal Libor Ambrozek i čtyři nové certifikáty čtyřem firmám, které se zařadily do programu **Ekologicky šetrný výrobek**.

Za plošné textilie a výrobky z nich, textilní oděvy, hygienické textilie, ložní a stolní prádlo, interiérové textilie získala toto ocenění spol. s r.o. **HYBLER**, významný český výrobce těchto výrobků. Jedná se o vůbec první ekoznačku v ČR, která byla udělena textilnímu výrobku.

Firmy **MY DVA holding a.s.**, a **ARTIK II s.r.o.** získaly známky za ekologicky šetrný kancelářský nábytek.

Za plynové teplovodní kotle získala certifikát spol. s r.o. **Vaillant**.

Rovněž program ekoznačení – označování výrobků šetrných k životnímu prostředí značkou Ekologicky šetrný výrobek – slaví letos v České republice své desáté výročí. Za tu dobu získalo ekoznačku již více než 300 produktů od sedmi desítek firem. Ekoznačku je dnes možné získat již v 35 výrobových kategoriích. Více informací na adrese <http://www.ekoznacka.cz>.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

EEA přináší první digitální mapu měnící se krajiny Evropy

V listopadu 2004 byla veřejnosti představena první digitální mapa změn evropské krajiny mezi roky 1990 a 2000, která politikům přináší informaci o dopadech jejich rozhodování v oblastech jako je zemědělství a doprava na omezené zdroje regionů a celkově na životní prostředí.

Evropská agentura pro životní prostředí (EEA) představila výsledky svého projektu Corine Land Cover (CLC) 2000 na prestižním setkání v Bruselu, které bylo určeno pro zástupce z několika útvarů Evropské komise (včetně regionální politiky, zemědělství, výzkumu a životního prostředí), Evropské vesmírné agentury a pro zástupce stávajících a budoucích členských zemí EEA.

První standardizovaný přehled o krajině

S použitím jednotné metodologie poskytuje CLC 2000 první standardizovaný přehled o krajině pokrývající Evropu v roce 2000 a o změnách, ke kterým došlo během desetiletí, které uplynulo od prvního mapování na sklonku osmdesátých let dvacátého století. Oba produkty jsou veřejnosti bezplatně k dispozici na internetových stránkách EEA.

Kombinace geografické rozsáhlosti a místních údajů v projektu CLC 2000 nemá konkurenci v žádném ze světových informačních programů zabývajících se krajinou pokrývkou. Projekt v současné době zahrnuje 30 zemí a očekává se, že se tento počet v roce 2005 ještě zvýší.

„Projekt Corine Land Cover 2000 pomůže politickým činitelům provádět lepší politiku a pro Evropu plánovat životaschopnější budoucnost,“ uvedla profesorka Jacqueline McGlade, výkonná ředitelka EEA. „Jde o unikátní nástroj, který umožňuje měřit dynamický vztah mezi různými způsoby využití naší krajiny a dopady (a bohužel často také konflikty), které vycházejí z různých politických rozhodnutí například v oblasti zemědělství, regionální politiky a dopravy.“

Výsledky pro všechny

EEA použila pro mapování krajinového pokryvu družicový zobrazovací program IMAGE2000, který spoluprodukuje se Společným výzkumným střediskem Evropské komise. Jako podpůrné podklady pro interpretaci byly použity letecké snímky a metody pozemního zobrazování.

Na základě programu IMAGE2000 připravili odborníci z celé Evropy podrobné mapy zobrazující 44 rozdílných typů pokryvu krajiny, jako je např. „městská souvislá zástavba“, „louky“ a „orná půda mimo zavlažovaných ploch“.

Očekává se, že projekt CLC 2000 najde uplatnění u vysokého počtu uživatelů. Výsledky předchozího mapování (CLC 1990) využívali zájemci pracující například ve výzkumu, zemědělství, územním plánování, lesnictví, vzdělávání, dopravě, demografii, turistickém ruchu, energetice a zdravotnictví, a také v ochraně životního prostředí. Byly rovněž využity v některých komerčních aplikacích, například v atlasech a v automobilových navigačních systémech.

Na politické scéně mohou být výsledky projektu použity pro ochranu ekosystémů, zastavení ztrát biologické rozmanitosti, sledování dopadů změn klimatu, hodnocení vývoje v zemědělství a implementaci rámcové směrnice o vodě vydané Evropskou unií. Pomůže tak k uplatňování prioritních oblastí šestého akčního programu EU pro oblast životního prostředí.

CLC 2000 může například ukázat místa se zvýšenou fragmentací krajiny způsobenou silnicemi a dalšími dopady lidské činnosti, což může vést k narušení biokoridorů v krajině a tím i k vymírání některých druhů živočichů či rostlin.

V oblasti zemědělství výsledky napovídají o hlavních trendech hospodaření na půdě, jako je přeměna luk a pastvin na ornou půdu, změny ve výměře neobdělávané půdy a půdy vyjmuté z produkce, nebo celkové ukončení hospodaření na půdě.

Urbanizace na postupu

EEA plánuje, že v průběhu následujících dvou let podnikne hloubkovou analýzu změn krajinového pokryvu zjištěných prostřednictvím CLC 2000. Patří mezi ně například rozmáhající se urbanizace v řadě oblastí včetně Itálie, Nizozemska, východního Německa a Irsku, ke které došlo během devadesátých let.

„Obrovský rozmach živelného růstu měst ve východním Německu je varováním pro sousední Polsko, kde by mohlo dojít k podobnému vývoji teď, kdy se tato země stala způsobilou pro využití fondů regionálního rozvoje EU, pokud se nepodniknou akce, které zmenší škodlivost takového vývoje,“ uvedla profesorka McGlade.

„Zatím můžeme pozorovat, že v Irsku se urbanizace rozvíjí nikoliv v okolí měst, ale hlavně v odlehlých venkovských oblastech, kde zabírá pastviny. Tento trend může být ještě podnícen financováním rozvoje venkova, prováděným v rámci společné zemědělské politiky EU,“ dodala profesorka McGlade.

Něco faktografie

- Vývoje CLC 2000 se zúčastnilo asi 300 odborníků z přibližně 100 organizací z celé Evropy a náklady dosáhly částky 13 milionů eur. K vytvoření databáze CLC 2000 bylo zapotřebí práce v rozsahu 150 človekoroků.
- CLC 2000 bude sloužit jako vstup iniciativy Evropské komise s názvem „INSPIRE“ (Infrastructure for spatial information in Europe – Infrastruktura pro prostorové informace v Evropě). Cílem je vytvoření databáze konzistentních geografických informací na podporu politik ochrany životního prostředí, rozvoje infrastruktury, zemědělství a námořní plavby. Viz <http://www.ec-gis.org/inspire>.

European Environment Agency

Evropská agentura pro životní prostředí je hlavním veřejným subjektem v Evropě určeným k poskytování kvalitních a nezávislých informací o životním prostředí politickým činitelům a veřejnosti. Má sídlo v Kodani a od svého založení v roce 1994 je uzlem Evropské informační a pozorovací sítě pro životní prostředí (Eionet), což je síť přibližně 300 subjektů z celé Evropy, prostřednictvím kterých agentura shromažďuje a rozšiřuje data a informace vztahující se k životnímu prostředí. Jako instituce EU je agentura otevřená pro všechny státy, které mají společné cíle. V současné době má 31 členských zemí: 25 členských států EU, tři kandidátské země (Bulharsko, Rumunsko a Turecko) a dále Island, Lichtenštejnsko a Norsko. Iniciována byl dohoda o členství Švýcarska. O členství v agentuře požádaly západobalkánské státy – Albánie, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, bývalá jugoslávská republika Makedonie a Srbsko a Černá Hora. (Podrobné informace o EEA a rozhovor s prof. McGlade přinesl Zpravodaj 5/2004, pozn. red.)

- CLC 2000 je rovněž příspěvkem k iniciativě Globální monitoring pro životní prostředí a bezpečnost (GMES – Global Monitoring for Environment and Security), která je pod záštitou Evropské komise a Evropské agentury pro vesmír a která bude od roku 2008 zdrojem environmentálních informací z kombinovaných systémů leteckého a družicového pozorování a pozemního monitorování.
- Zkratka Corine je vytvořena z názvu programu „Coordination of Information on the Environment“ (Koordinace informací o životním prostředí). Tento

program byl vytvořen v roce 1985 ještě před založením EEA.

Projekt CLC 2000 je dostupný na adrese <http://dataservice.eea.eu.int>, kde je možné nalézt také ilustrativní mapy vyzdvihující změny ve vybraných oblastech v období 1990 až 2000. Podkladová data IMAGE2000 jsou k dispozici na adrese: <http://image2000.jrc.it/>.

(tisková zpráva EEA)

„AUSTRIA SHOWCASE – Technologie pro ochranu životního prostředí“

Ve dnech 19. 10. – 20. 10. 2004 se uskutečnil v Praze seminář „AUSTRIA SHOWCASE – Technologie pro ochranu životního prostředí“ organizovaný rakouským velvyslanectvím v Praze, resp. rakouským obchodním radou panem Angererem za podpory Ministerstva životního prostředí České republiky. Semináře se zúčastnili odborníci a podnikatelé v oblasti životního prostředí jak z české, tak z rakouské strany. Cílem projektu bylo představení know-how a činnosti rakouských podnikatelů v oblasti životního prostředí a nalezení vhodných partnerů pro spolupráci na české straně. První den semináře byly představeny oblasti životního prostředí ČR, které jsou zajímavé pro vzájemnou spolupráci a rovněž možnosti čerpání finančních prostředků z fondů EU.

V rámci návštěvy ČR si rakouští účastníci semináře prohlédli i spalovnu odpadů v Malešicích.

Jako nejvíce problematickými tématy v České republice se jeví oblast vod, ovzduší, půdy, energetiky, odpadového hospodářství a starých zátěží.

Velmi zajímavá pro rakouskou stranu byla rovněž informace o možnosti podílet se na realizaci projektů financovaných ze strukturálních fondů a Kohezního fondu EU.

Vyčleněné prostředky pro ČR z Kohezního fondu v mil. €

	2004	2005	2006
Kohezní fond	158,450	133,044	181,510
ISPA	99,000	27,000	33,000
Čisté vyčleněné prostředky z Kohezního fondu	119,450	106,044	148,151

Prostředky vyčleněné na oblasti životního prostředí činí 472 milionů €.

Vyčleněné prostředky pro ČR ze strukturálního fondu v mil. €

Operační programy – infrastruktura	2004	2005	2006	2004 – 2006
Celkem	57 420 408	82 244 353	106 695 594	246 360 355

**PhDr. Alena Krausová,
odbor Evropské unie**

Prostředky vyčleněné na životní prostředí činí 142 milionů €.

**Ministerstvo práce a sociálních věcí (Řídící orgán)
a Ministerstvo životního prostředí – odbor vnějších vztahů (Konečný příjemce)**

vyhlašují

Výzvu k předkládání žádostí o finanční podporu v rámci Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů

k 26. listopadu 2004. Termín ukončení přijímání žádostí je 31.1. 2005

1. Identifikace výzvy

Číslo kola výzvy: 01

Číslo grantového schématu: CZ.04.1.03/4.2.16

Název grantového schématu: Síť environmentálních informačních a poradenských center

2. Operační program, priorita, opatření

Operační program: Rozvoj lidských zdrojů

Priorita: 4. Adaptabilita a podnikání

Opatření: 4.2 Specifické vzdělávání

Cíl opatření: Rozvoj adaptability a kvalifikace pracovní síly v sektorech podnikání a služeb a zvyšování povědomí o horizontálním tématu udržitelného rozvoje

3. Popis grantového schématu

• Podporované aktivity:

- Příprava a realizace programů environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (dále jen EVVO), kurzy, informační služby, pilotní projekty.
- Vzdělávání pracovníků institucí poskytujících EVVO.
- Programy k rozšíření účasti veřejnosti na rozhodování v záležitostech životního prostředí.
- Podpora vzniku pracovních příležitostí a rozvoje dobrovolnictví v oblasti životního prostředí.

• Cílové skupiny:

- NNO – zaměstnanci, dobrovolní pracovníci, členové.
- Pracovníci veřejné správy – členové zastupitelstev, pracovníci úřadů a orgánů ochrany přírody.
- Pracovníci veřejných institucí – knihovny, muzea, ZOO, botanické zahrady, informační střediska, atd.
- Zaměstnanci a management podnikatelských subjektů.
- Účastníci vzdělávacích a informačních akcí.

• Vymezení žadatelů o finanční podporu:

- Veřejná správa – organizační složky státu (např. správy NP a CHKO), kraje, obce.
- Veřejné instituce – příspěvkové organizace organizačních složek státu, krajů, obcí (např. ZOO, botanické zahrady, informační centra, knihovny, muzea, planetária, školy a školská zařízení, výzkumné a vzdělávací instituce), svazky obcí, zájmová sdružení právnických osob.
- Nestátní neziskové organizace – občanská sdružení a o.p.s.

Podnikatelské subjekty se mohou na projektu podílet jako partneři.

Projekt musí předkládat vždy nejméně 4 partneři. Jedním z partnerů musí být veřejná správa.

• Míra podpory:

Projekty mohou být podpořeny až do výše 100 % uznatelných nákladů projektu.

• Omezení výše podpory na jeden projekt:

minimální výše podpory: 3 mil. Kč

maximální výše podpory: 20 mil. Kč

• Specifická kritéria pro věcné hodnocení projektu:

Pro hodnocení žádostí budou použita hodnotící kritéria uvedená v Příručce pro žadatele.

Specifická kritéria pro GS CZ.04.1.03/4.2.16 jsou:

1. „Počet nově vzniklých center“ 0 – 3 body
Hledisko hodnotí předpokládaný počet nově vytvořených environmentálních informačních a poradenských center (tj. zcela nově vzniklých center, nebo rozšíření činnosti subjektů, které se dosud EVVO nezabývaly).
2. „Pokrytí bílých míst“ 0 – 9 bodů
Hledisko hodnotí vznik nových ekocenter a ekoporaden z hlediska jejich plošného rozmístění po republice na úrovni na úrovni NUTS IV (okresy).
3. „Spolupráce s veřejnou správou“ 0 – 3 body
Hledisko hodnotí úroveň spolupráce předkladatele s veřejnou správou (formální, skutečná, skutečná s finanční nebo materiální spoluúčastí).

JUDr. Čestmír Sajda, MBA, náměstek ministra práce a sociálních věcí (vlevo) a Mgr. Jakub Kašpar, ředitel odboru vnějších vztahů MŽP, při podpisu finanční smlouvy pro grantové schéma MŽP v rámci OP RLZ.

Foto Blažena Křížová/MPSV.

• **Výdaje na nákup služeb:**

Podíl nákladů projektu na nákup služeb nesmí přesáhnout 49% celkových uznatelných nákladů projektu.

• **Místo realizace projektu**

Území dopadu projektu může být:

- kraj
- přirozený a tradiční region a mikroregion
- chráněná oblast (území NP, CHKO)
- celá ČR bez hl. m. Prahy – pouze v omezené míře (jen tematicky vyhraněné systémy)

Územím dopadu projektu je území, které bude mít z realizace projektu a jeho služeb prospěch. Činnosti projektu musí být uskutečněny v regionu, pro který byla žádost podávána, a který bude mít z realizace projektu prospěch. Přípravné práce a vedení projektu mohou být realizovány mimo region.

• **Přílohy k žádosti:**

1. Doklad o právní subjektivitě žadatele.
2. Prohlášení o bezdlužnosti vůči veřejné správě a zdravotním pojišťovnám.
3. Prohlášení každého partnera o partnerství – nejméně za 3 partnery.

4. Forma podpory

V rámci Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů spolufinancovaného z Evropského sociálního fondu bude poskytována finanční podpora formou nevratné přímé pomoci. Na poskytnutí finanční pomoci není právní nárok.

5. Doba trvání grantového schématu, projektů

Maximální délka trvání grantového projektu je 2 roky.

6. Uznatelné náklady projektu

Z prostředků určených na Operační program Rozvoj lidských zdrojů mohou být financovány pouze uznatelné náklady projektu. Z časového hlediska se za uznatelné náklady považují náklady projektu vzniklé po vydání rozhodnutí o poskytnutí dotace.

Podrobný výčet uznatelných a neuznatelných nákladů projektu je uveden v Příručce pro žadatele.

7. Monitorování projektu

Seznam monitorovacích indikátorů – výstupů a výsledků pro Opatření 4.2 je uveden v Dodatku k programu Operační program rozvoj lidských zdrojů, který je k dispozici na internetových stránkách www.esfcr.cz. Z tohoto seznamu si žadatel zvolí indikátory, které se vztahují k jeho projektu. Tyto je povinen sledovat v průběhu celé realizace projektu a informovat o jejich naplňování prostřednictvím monitorovacích zpráv. Seznam ukazatelů výstupů a výsledků pro vyplnění žádosti včetně návodů je uveden v příloze.

8. Termín podávání žádostí

Vyhlášení: 26.11. 2004

Ukončení příjmu žádostí: Žádosti musí být doručeny osobně nebo doporučeně poštou do podatelny Ministerstva životního prostředí do 31. 1. 2005 12.00 hodin.

Žádosti doručené po stanoveném datu a času budou automaticky vyřazeny a vráceny žadateli.

9. Způsob výběru projektů

Projekty jsou vybírány na principu soutěže mezi předloženými projekty. Žádosti jsou po splnění formálních náležitostí a kritérií přijatelnosti předány k věcnému hodnocení. Po vyhodnocení projektů výběrová komise doporučí konečnému příjemci projekty pro poskytnutí pomoci. Počet podpořených projektů bude limitován alokací prostředků na dané grantové schéma.

10. Účast v dalších programech podpory

Na projekt, kterému byla přiznána finanční podpora z OP RLZ, nelze čerpat podporu z jiného programu Evropské unie nebo České republiky.

11. Formální podoba žádosti a způsob jejího podávání

Žádost musí být předložena na standardním formuláři, který žadatel vyplňuje v programu MSSF-BENEFIT, který je k dispozici v elektronické formě na webových stránkách www.env.cz a www.esfcr.cz nebo na vyžádání na pevném médiu (CD) na níže uvedené adrese vyhlášovatele grantového schématu. Žadatel musí předložit elektronickou žádost (CD, disketa) a tištěnou verzi žádosti včetně všech povinných příloh v 5 výtiscích (1x originál/úředně ověřená kopie a 4x kopie) v příslušně označené zalepené obálce. Přesný postup při předkládání žádostí je uveřejněn v Příručce pro žadatele.

• **Označení obálky:**

adresa: Ministerstvo životního prostředí

Mgr. Jakub Kašpar, ředitel odboru vnějších vztahů
Vršovická 65
100 10 Praha 10

název programu: Operační program Rozvoj lidských zdrojů

číslo priority a opatření: 4.2

číslo kola výzvy: 01

název grantového schématu: Síť environmentálních informačních a poradenských center
název projektu
plný název žadatele a adresa žadatele
upozornění „NEOTVÍRAT“ v levém horním rohu

12. Příručka pro žadatele

Příručka pro žadatele je k dispozici ke stažení na stránkách www.esfcr.cz.

13. Adresa a kontakt na vyhlášovatele výzvy:

Ministerstvo životního prostředí,
Mgr. Jakub Kašpar, ředitel odboru vnějších vztahů
Vršovická 65, 100 10 Praha 10

Zájemci o informace mají možnost konzultovat přípravu projektu s pracovníky oddělení pro spolupráci s NNO, odboru vnějších vztahů MŽP. Termín konzultace je nutno domluvit předem.

Mgr. Ivona Kristiánová,
tel.: 267122373, e-mail: Ivona_Kristianova@env.cz
Ing. Jana Soběslavská,
tel.: 267122356, e-mail: Jana_Sobeslavska@env.cz

Soutěž GISOHÁR 2004 už zná své vítěze

Letošní již 3. ročník soutěže tvůrců map GISOHÁR, kterou již tradičně pořádá odbor informatiky Ministerstva životního prostředí, už zná své vítěze – a to jak podle hlasování veřejnosti, tak i volbu odborné poroty.

Letošní ročník GISOHÁRu byl poprvé otevřen i tvůrcům mimo resort životního prostředí. „*Soutěž má sloužit k propagaci geograficko-informačních systémů (GIS), má ukázat, co lze všechno na tomto poli vytvořit, a motivovat novou generaci tvůrců map,*“ osvětluje cíl soutěže její koordinátorka Monika Gábrišová z odboru informatiky MŽP.

Organizátoři letos do soutěže dostali celkem 26 map, z toho 13 v kategorii Student, 11 v kategorii Profesionál a 2 v kategorii Amatér. Ceny do soutěže věnovali její sponzoři: T-MAPY, spol. s r.o., a časopisy GEOinformace a Zeměměřič.

Odborná porota ve složení Doc. RNDr. Vít Voženílek, CSc. (vedoucí katedry geoinformatiky, Přírodovědecká fakulta UP Olomouc), Ing. Tomáš Dolanský (vedoucí katedry informatiky a geoinformatiky, Fakulta životního prostředí UJEP Ústí n. L.), Ing. Vladimír Brůna (katedra informatiky a geoinformatiky na Fakultě životního prostředí UJEP Ústí n. L.), Ing. Alena Štovíčková (odbor informatiky Magistrátu hl. m. Prahy), RNDr. Jan Kaigl, CSc. (společnost MgeData s.r.o.) a Ing. Stanislav Holý (společnost Help Service s.r.o.) rozhodla o následujícím konečném pořadí:

1. Daniel Marek, MZLU Brno
2. Bc. Tomáš Řezník – Masarykova univerzita Brno
3. Radek Kadlubiec – Ekotoxa Opava

Veřejné hlasování probíhalo on-line na adrese soutěže <http://map.env.cz/gisohar>. Veřejnost rozhodla o tomto pořadí v jednotlivých kategoriích:

Kategorie Profesionál

1. Ing. Tomáš Vybíral Ph.D., Ing. Luboš Hubsch – GEOREAL spol. s r.o.
2. Mgr. Pavla Kramolišová – ČGS – Geofond
3. Ing. Irena Košková – Krajský úřad Libereckého kraje

Kategorie Amatér

1. RNDr. Jaroslav Česnek – odbor geologie MŽP
2. Ing. Martin Neruda, Jana Kovalčíková, Ing. Kateřina Fiedlerová – Fakulta životního prostředí UJEP Ústí nad Labem

Kategorie Student

1. Vojtěch Hamerník – Fakulta životního prostředí UJEP Ústí nad Labem
2. Jan Štrobach – Fakulta životního prostředí UJEP Ústí nad Labem
3. Tomáš Václavík – Univerzita Palackého Olomouc

Veškeré informace o soutěži, včetně všech vítězných map, najdete na adrese <http://map.env.cz/gisohar>.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

4. evropská konference o ochraně rostlin: péče o planě rostoucí rostliny a jejich prostředí v kontinentálním měřítku

V současnosti je v celoevropském měřítku ohroženo vyhubením nebo vyhynutím 36% druhů vyšších rostlin, které se na našem kontinentě vyskytují. Přitom 64 druhů, které byly rozšířeny jen v Evropě, již z volné přírody zcela vymizelo.

Čech prvním prezidentem

Přestože se péče o populace planě rostoucích rostlin a jimi osídlené prostředí těší v Evropě trvalému zájmu státních i dobrovolných ochránců přírody, vědců a části nejširší veřejnosti, na rozdíl od ochrany ptáků na našem kontinentě až donedávna chyběla organizace, která by ochranu rostlin koordinovala ve skutečně kontinentálním měřítku. Úsilí o její vytvoření vyvrcholilo před deseti lety, kdy bylo ustaveno mezinárodní sdružení na ochranu evropských planě rostoucích rostlin – Planta Europa. Až dosud se jeho členy stalo 39 organizací z 26 evropských zemí. Patří

mezi ně nejen instituce státní ochrany přírody, ale i univerzity, vědeckovýzkumná pracoviště, nevládní organizace a občanská sdružení, zaměřená na určité aspekty ochrany planě rostoucích rostlin a jejich biotopů. ČR ve sdružení zastupuje Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Ústav ekologie krajiny AV ČR a Správa Národního parku České Švýcarsko. Mimořádným oceněním české botaniky a ochrany přírody zůstává skutečnost, že vůbec prvním prezidentem organizace Planta Europa se stal jeden ze zakladatelů moderně koncipované ochrany přírody a krajiny v Československu a ČR Dr. Jan Čeřovský, CSc.

Přelom ve vývoji

Nepochybným přelomem ve vývoji zmiňované organizace se stala 3. evropská konference o ochraně rostlin, kterou z pověření sdružení Planta Europa uspořádala v červnu 2001 v Průhonicích u Prahy AOPK ČR. Byl na ní sestaven první návrh klíčového koncepčního materiálu, Evropské strategie ochrany rostlin. Ta přináší 42 priorit péče o populace planě rostoucích rostlin a jejich prostředí, environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty a získávání podpory široké veřejnosti a cílových skupin obyvatelstva, které by měly být realizovány do r. 2007. Ještě v r. 2001 byla vypracována Světová strategie ochrany rostlin. S představou sepsat vyhodnotitelné globální kvantitativní cíle v ochraně zmiňovaných organismů přišla skupina botaniků a ochrannářských biologů ze všech částí světa a získala pro ni i některé státy, které se staly smluvními stranami klíčové mezinárodní mnohostranné úmluvy – Úmluvy o biologické rozmanitosti (CBD). Na doporučení vědeckého panelu CBD, Poradního orgánu pro vědecké, technické a technologické záležitosti (SBSTTA), schválilo Světovou strategii ochrany rostlin jako novou průřezovou činnost úmluvy 6. zasedání konference smluvních stran CBD, konané v dubnu 2002 v nizozemském Haagu. Protože zastřešující koncepcí naplňování Úmluvy o biologické rozmanitosti zůstává ekosystémový přístup, představuje strategie pro CBD významný mezník: vůbec poprvé od doby, kdy vstoupila v platnost, se zaměřuje na ochranu, péči a udržitelné využívání určitého taxonu nebo ekologické (funkční) skupiny.

Konference ve Valencii

Ve dnech 16. – 20. září 2004 se ve španělské Valencii uskutečnila 4. evropská konference Planta Europa o ochraně rostlin. Místo konání nebylo zvoleno náhodou. Místní botanická zahrada vyniká nejen svými rozsáhlými a dobře vedenými sbírkami, ale významným způsobem se zapojuje do záchrany genetické rozmanitosti a druhové bohatosti flóry regionu a celého Španělska. Ve valencijské autonomní oblasti probíhá od r. 1994 za štědré a dlouhodobé podpory místní vlády projekt botanických mikroz rezervací. Jedná se o soustavu ploch do 20 ha, na nichž se vyskytují chráněné a vzácné planě rostoucí rostliny. Zákonná ochrana přitom z nich nevylučuje tradiční způsoby hospodaření, šetrné k prostředí.

Uvedený přístup již byl s úspěchem uplatněn i v jiných částech Evropy.

Akce se zúčastnilo na 250 delegátů, zastupujících 43 zemí, Evropská společenství (ES) a významné mezinárodní mezivládní (UNEP/sekretariát Úmluvy o biologické rozmanitosti, Rada Evropy) a nevládní (IUCN – Světový svaz ochrany přírody, WWF – Světový fond na ochranu přírody) organizace. Hlavním cílem konference bylo objektivně vyhodnotit naplňování obou zmiňovaných koncepčních dokumentů, a to i v souvislosti s přijatými politickými závazky podstatně omezit nebo dokonce zastavit rychlost a rozsah ubývání biodiverzity v Evropské unii (EU) a v celoevropském a celosvětovém měřítku. K tomu účelu dobře posloužila řada pracovních seminářů a diskusních fór, jejichž závěry byly představeny společnému plenárnímu zasedání. Stejně jako v Průhonicích také ve Valencii se v průběhu konference uskutečnilo zasedání skupiny expertů pro ochranu planě rostoucích rostlin, působící v rámci Úmluvy o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť, známější spíše podle místa sjednání jako Bernská úmluva. Terénní exkurze umožnily účastníkům konference seznámit se s rostlinnými společenstvy (fytoocenózami) mokřadních, pobřežních, lesních a travinných ekosystémů.

Delegace ČR, kterou tvořili pracovníci státní ochrany přírody, univerzit a nevládních organizací, představila referáty a plakátovými sděleními současný stav a výhledy ochrany planě rostoucích rostlin u nás. Dr. J. Čeřovský byl svolavatelem a hlavním referujícím tematického pracovního semináře o výchově k rozumnému vztahu k životnímu prostředí a spolu s autorem článku bude i nadále působit jako poradce řídicího výboru sdružení. Členem řídicího výboru Planta Europa byl na další období zvolen Ing. Handrij Härtel, PhD., náměstek ředitele Správy Národního parku České Švýcarsko.

Jednání ve Valencii se jednoznačně přihlásilo k prioritám, obsaženým v aktualizované Evropské strategii ochrany rostlin. V pořadí již 5. evropská konference o ochraně rostlin se uskuteční v r. 2007 v rumunských Karpatech.

RNDr. Jan Plesník, CSc.
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

Máte zájem o Planetu?

Ministerstvo životního prostředí vydává mimo jiné také periodikum **PLANETA**, což je titul, který má již mnoho let registrován jako „monotematická čísla věnovaná problematice životního prostředí, vycházející 6 až 10x ročně“. V poslední době se objevily požadavky na možnost pravidelného odběru tohoto periodika. Proto zjišťujeme, kolik zájemců by o časopis Planeta bylo. Časopis je zdarma, předplatitelé by hradili pouze poštovné (12 – 14 Kč) plus balné (cca 2,- Kč). Pokud byste tedy měli o odběr časopisu **PLANETA** za uvedených podmínek **zájem**, zašlete e-mailovou zprávu na adresu faq@env.cz. Podle počtu zájemců budeme hledat dodavatele této direkt-mailové služby.

Dr. František Hrdlička,
odbor vnějších vztahů MŽP

Směrnice o environmentální odpovědnosti

Jedním z nejdůležitějších problémů v ochraně životního prostředí je otázka odpovědnosti za škodu způsobenou životnímu prostředí, resp. za ekologickou újmu.

V České republice na počátku 90. let byla snaha v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů – vytvořit definici ekologické újmy a pojetí odpovědnosti za ni. To bylo však jen nastíněno a nikdy to nebylo dotaženo do konce. V dostatečné míře nebyla právem zakotvena ani konkrétní podoba této odpovědnosti, ani příslušná sankce.

Pak se právo životního prostředí v České republice dále vyvíjelo – v jednotlivých složkových zákonech se různě stanovily sankce a možnosti ukládání nápravných, popř. i preventivních opatření. Nebylo to zatím ujednoceno. Není to také vůbec jednoduché, neboť jde jednak o případy porušování práva, ale může jít i o jiné případy využívání nebo znečišťování přírodních zdrojů, za což šlo zatím jen výjimečně v některých případech uložit např. opatření k rekultivaci. To je případ tzv. ekonomických externalit, což je veličina, jež vzniká při výrobě, ale do nákladů nebo do aktiv se nezapočítává. Výrobce ji v podstatě dostává „zadarmo“, čímž je zvýhodňován. Příkladným výsledkem takové negativní externality jsou pak oxidy dusíku ve vzduchu i ve vodě, PCB, DDT apod. Ucelená odpovědnost za životní prostředí by však měla zahrnovat i toto.

Znečišťovatel platí

V roce 2004 se ukázaly výsledky dlouhotrvajících prací orgánů Evropské unie na toto téma. **Byla vydána směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/35/ES, o environmentální odpovědnosti v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí.** Jejím cílem je stanovení této odpovědnosti v rámci EU, a s tím související zlepšení prevence a nápravy škod na životním prostředí. Hlavním principem této směrnice je opět „znečišťovatel platí“, což lze odvodit i ze samotné Smlouvy o založení Evropského společenství. Z toho vyplývá další zásada, že provozovatel, jehož činnost způsobila škodu na životním prostředí nebo bezprostřední hrozbu takové škody, je finančně odpovědný. Cílem je přimět provozovatele, aby přijali taková opatření a směřovali k takové pracovní činnosti, které budou minimalizovat riziko škody na životním prostředí, protože tím se zbaví rizika, že budou vystaveni finanční odpovědnosti (nebo se toto riziko zmenší). Tato směrnice v příloze vymezuje druhy pracovních činností, u jejichž provozovatelů tato odpovědnost bez dalšího platí.

Odpovědnost nese i ten provozovatel, který vykonává činnost povolenou či schválenou nebo registrovanou. Jedním z liberačních důvodů však je, pokud je provozovatel povinen plnit nařízení nebo instrukci jiného orgánu veřejné správy a v důsledku toho vzniká škoda na životním prostředí.

Odpovědnost za škody

Předmět odpovědnosti za škodu na životním prostředí je vymezen tak, že za škody na životním

prostředí ve smyslu této směrnice se považují škody na chráněných druzích a přírodních stanovištích ve smyslu směrnice 92/43/EHS a směrnice 79/409/EHS včetně dalších druhů a stanovišť, které členské státy určí pro účely ekvivalentní účelům stanoveným v obou směrnicích, dále škody na vodách, což jsou jakékoliv škody, které mají nepříznivý účinek na stav vod nebo jejich ekologický potenciál ve smyslu směrnice 2000/60/ES, a konečně škody na půdě, čímž se rozumí jakákoliv kontaminace půdy, která představuje výrazné riziko pro lidské zdraví. Škody na životním prostředí zahrnují také škody způsobené vzduchem nesenými prvky, pokud tyto způsobují poškození vody, půdy nebo chráněných druhů nebo přírodních stanovišť. Tyto škody musí být měřitelné.

Tím se rozsah environmentální odpovědnosti poněkud zužuje, řeší se tím však problém, že při znečišťování nebo jiném poškozování životního prostředí se osoba odpovědná za jeho vznik často velmi těžce identifikuje a těžko se dokazuje příčinná vazba mezi škodou a potenciálním znečišťovatelem. Jedná se o tzv. objektivní (striktní) odpovědnost, jejíž dopad je zmírňován některými liberačními důvody.

Pokud jde o jiné aktivity než tyto vymezené, širěji může být tato odpovědnost uplatňována i na jiné pracovní činnosti, jen pokud jde o environmentální škody na chráněných druzích a přírodních stanovištích. V těchto případech však půjde o odpovědnost za zavinění.

Zajímavé je, že tato směrnice definuje u ochrany přírody „stav ochrany“ a „příznivý stav ochrany“ i „příznivý stav ochrany druhu“ (viz též příloha č. 1 směrnice).

Lze tedy říci, že při tomto zjednodušeném vymezení předmětu odpovědnosti je evidentní, že ve vztahu k pojmu ekologická újma v zákoně č. 17/1992 Sb. je toto pojetí užší. Jeho výhodou pro aplikaci v praxi je na druhé straně to, že je konkrétněji zaměřeno.

Prevence škod a nápravné akce

Směrnice se též zaměřuje významně na prevenci škod na životním prostředí.

Podle zásady „znečišťovatel platí“ má provozovatel, který způsobuje environmentální škodu, nést náklady na nutná preventivní nebo nápravná opatření. Je také vhodné, aby nesl náklady spojené s posouzením vzniklé nebo vznikající škody na životním prostředí.

Zásady prevence: provozovatel se má uložit též ohlašovací povinnost v případech bezprostřední hrozby škody na životním prostředí, a to ve vztahu k příslušnému orgánu. Ten může provozovateli buď uložit provedení preventivních opatření nebo je přijmout sám.

Zásady pro nápravné akce: došlo-li ke škodě na životním prostředí, opět platí ohlašovací povinnost, a dále povinnost co nejvíce zamezit škodě na životním prostředí a přijmout nápravná opatření. Příslušný

orgán může rovněž sám přijmout nápravná opatření. O vhodnosti a typu nápravných opatření rozhodne příslušný orgán podle konkrétní situace.

Jak výše řečeno, náklady těchto opatření nese v zásadě provozovatel.

Vztah k veřejnosti

Směrnice se zabývá i možnostmi ingerence veřejnosti (zejména nevládních organizací) – zejména jim umožní dávání podnětů a získávání informací. Tyto osoby též mají mít zaručený přístup k soudní ochraně.

Tuto směrnici mají členské státy EU transponovat do svých národních legislativ do 30. dubna 2007. V České republice se již zpracovává právní text příslušného zákona, přičemž se navrhuje, aby tato úprava byla včleněna do obecné části připravovaného nového zákona o ochraně životního prostředí.

Práce na transpozici směrnice již tady s předstihem začaly, přesto však jde o směrnici, jejíž převedení do národní legislativy se jeví jako značně náročné.

Na toto téma bylo svoláno i jednání členských států dne 28. 10. 2004 v Londýně, jež organizovala britská DEFRA a kde se diskutovalo (i za účasti české strany) o možných řešeních. Předmětem rozpravy byly tři okruhy problémů:

- stanovení širší odpovědnosti za škodu na biodiverzitě (zejména vzhledem k chráněným druhům)
- poukázání na časové nesrovnalosti ve vztahu k rámcové směrnici o vodách
- obtížné převádění přílohy III směrnice (obsahující odkaz na další směrnice) do národního práva.

**JUDr. Jana Prchalová,
ředitelka legislativního odboru MŽP**

Ekologické zemědělství – učebnice pro školy i praxi

Učebnici ekologického zemědělství (EZ) vydalo Ministerstvo životního prostředí ČR pro svaz PRO-BIO. Vedoucí autorského kolektivu Jiří Urban (Svaz PRO-BIO) a Bořivoj Šarapatka (Univerzita Palackého Olomouc) jsou spoluzakladatelé EZ v ČR a pracují v tomto oboru již 15 let. Na 300 stranách je pro čtenáře k dispozici celá encyklopedie tohoto oboru. Cenné je, že autorský kolektiv

(celkem 24 poradců a vysokoškolských pedagogů) jsou domácí odborníci, takže se nejedná o převzaté zahraniční údaje, ale o praktické informace, zcela relevantní pro podmínky ČR. Kniha je zajímavě graficky řešena: text je ve dvou sloupcích s postranními glosami, doplňuje ho velké množství odborných i ilustračních fotografií, tabulky, grafy, přehled dosud vydané odborné literatury, důležité kontakty v ČR i v zahraničí atd.

První díl popisuje základy ekologického zemědělství, agroenvironmentální aspekty a pěstování rostlin. Obsahuje kapitoly Historie a současnost EZ, jeho metody, EZ v České republice; Právní úprava, směrnice svazů a kontrola EZ; Hospodaření v krajině a agroenvironmentální programy; Půda; Výživa rostlin a hnojení; Poľní produkce; Regulace plevelů; Ochrana rostlin; Pícninářství; Zelinářství; Ovocnářství; Vinohradnictví a vinařství; Ekologické semenářství a Biologicko-dynamické zemědělství. Na závěr lze nalézt seznam doporučené literatury, přehled dalších informačních zdrojů a slovník pojmů.

Druhý díl učebnice vyjde začátkem roku 2005 a bude obsahovat kapitoly Pravidla EZ v Evropské unii a nařízení rady č. 2092/91; Geneticky modifikované organismy a EZ; Požadavky na chov zvířat; Chov skotu (dojnic i KPTPM); Chov ovcí a koz; Chov prasat; Chov drůbeže; Výkup, zpracování a prodej bioproduktů; Léčivé a aromatické rostliny a jejich zpracování; Ekonomika EZ; Konverze na EZ; Podpory EZ; Příklady z praxe a na závěr rejstříky a doplňkové CD.

Distribuce a prodej obou dílů:

Svaz PRO-BIO, Nemocniční 53, 787 01 Šumperk
Telefon: 583 216 609, 583 214 586

nebo přes internet : www.pro-bio.cz

Pro školy, prodejny a další odběratele jsou poskytovány výrazné množstevní slevy.

ALTER-Net jako základ dlouhodobého ekologického výzkumu v Evropě

Přestože biologickou rozmanitost v Evropě známe ve srovnání s jinými částmi světa podstatně lépe, i na našem kontinentě se stále častěji ukazuje, že pro skutečně účinnou péči o biodiverzitu chybějí věrohodné údaje o jejím stavu a vývojových trendech, získané dlouhodobým terénním výzkumem.

6. rámcový program Evropských společenství (ES) pro výzkum a vývoj technologií, účinný do r. 2006, řadí mezi sedm priorit vedle např. technologií informační společnosti, kvality potravin a jejich bezpečnosti či nanotechnologií, víceúčelových materiálů a nových výrobních postupů hned dvě témata, související s biodiverzitou. Kromě biologie, genomiky a biotechnologií budou z rozpočtu ES podpořeny i vědeckovýzkumné programy a projekty, zabývající se otázkami udržitelného rozvoje, globálními problémy a ekosystémy. Předpokládá se, že na výzkum této problematiky budou do r. 2006 vynaloženy 2 miliardy € (63 miliard Kč).

Zaměřeno na biodiverzitu

V dubnu 2004 byl zahájen pětiletý projekt ALTER-Net, zaměřený na dlouhodobý výzkum biodiverzity, ekosystémů a uvědomování veřejnosti. Uskutečňuje jej sdružení 24 organizací ze 17 evropských zemí, zabývajících se především výzkumem nejrůznějších otázek, souvisejících s biodiverzitou. Hlavním cílem projektu je vytvořit nezbytné podmínky pro dlouhodobý výzkum biodiverzity v suchozemském a sladkovodním prostředí, a to v celoevropském měřítku. Přitom by měly být co nejvíce využity stávající kapacity. V rámci projektu se tedy nebude vytvářet nějaký zcela nový mamutí ústav, ale namísto toho bude podpořena spolupráce partnerských organizací. Výzkum zákonitostí biologické rozmanitosti zůstává totiž v Evropě roztržštěný a jen málo koordinovaný. Ze zadání projektu je zřejmé, že jej do značné míry inspiroval rozsáhlý program Dlouhodobý ekologický výzkum (Long-term Ecological Research, LTER), probíhající delší dobu v USA a financovaný tamější Národní nadací pro vědu (NSF). Na základě příznivých zkušeností byl projekt rozšířen i do dalších částí světa včetně České republiky, a to pod názvem Mezinárodní dlouhodobý ekologický výzkum (International Long-term Ecological Research, ILTER).

Výstupem ALTER-Net by měl být návrh přístupů, jak hodnotit a předvídat změny v biodiverzitě, zejména ve struktuře, fungování a dynamice suchozemských a sladkovodních ekosystémů a službách, které poskytují lidem. Ekosystémové služby zahrnují procesy a podmínky přírodních ekosystémů, které podporují činnost člověka a udržují existenci lidské civilizace na Zemi: patří mezi ně např. regulace složení plynů v ovzduší, vytváření zásob vody, tvorba půdy nebo opylování. Řešitelé projektu by měli také vyhodnotit společenské a hospodářské důsledky úbytku biodiverzity na našem kontinentě. Badatelé se zaměří i na otázku, jak vlastně na probíhající a předpokládané změny v biologické rozmanitosti nahlíží nejširší veřejnost.

Projekt by proto měl poskytnout přehled metod, kterými vyčíslujeme nebo se alespoň snažíme kvantifikovat změny biodiverzity. Pro praktickou péči o biologickou rozmanitost potřebujeme mj. vědět, které hnací síly a jak řídí uvedené změny a jakými kroky na ně můžeme rozumným způsobem reagovat. Také v Evropě zůstává největším nebezpečím pro další přežití planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů velkoplošný rozpad (fragmentace) a poškozování původních stanovišť, vedoucí na mnoha místech až k úplnému zničení přírodních biotopů. Předpokládá se, že ve 21. století budou ekosystémy stále více ovlivňovat činitelé jako jsou probíhající a očekávané změny podnebí, nadměrné ukládání dusíku v prostředí a působení invazních „vetřeleckých“ druhů, které ohrožují jiné druhy, biotopy nebo celé ekosystémy. Scénáře, nedávno uveřejněné v prestižních odborných časopisech, v této souvislosti zdůrazňují, že za určitých podmínek mohou zejména klimatické změny zvyšovat nebo dokonce umocňovat dopady na biodiverzitu, vyvolávané úbytkem původních stanovišť.

Představit výsledky vědy veřejnosti

I přes intenzivní výzkum vztahu mezi biologickou rozmanitostí a fungováním ekosystémů (mírou ekosystémových procesů), probíhající v posledním desetiletí zejména v USA, Francii, Velké Británii a Japonsku, dnes existují čtyři základní hypotézy (redundantní, idiosynkratická, klíčová a nýtovací). Na podporu každé z nich bychom mohli citovat studie, uveřejněné v renomovaných časopisech. Přitom jedním z nejčastějších požadavků politiků a řídících pracovníků na vědu o biodiverzitě je, aby jednoznačně určila, jak vlastně ovlivňuje úbytek biologické rozmanitosti na úrovni druhů fungování ekosystémů, zejména poskytování zmiňovaných ekosystémových služeb. Stále ještě se potýkáme s tím, jak rozumným způsobem představit výsledky vědeckého výzkumu jak široké veřejnosti, tak těm, kteří o biodiverzitě rozhodují.

Evropská komise přispěje z prostředků ES na činnost ALTER-Net celkovou částkou 10 milionů € (315 milionů Kč). Mezi institucemi, vytvářejícími sdružení, najdeme uznávaná vědeckovýzkumná pracoviště jako je kupř. Norský ústav pro výzkum přírody (NINA), Švédská univerzita zemědělských věd, nizozemský Národní ústav zdravotnictví a životního prostředí (RIVM), dánský Národní ústav pro výzkum životního prostředí (NERI) či Postupimský ústav pro výzkum vlivu podnebí (PIK). Využití získaných vědeckých poznatků v praxi, zejména při vytváření nejrůznějších strategií, koncepcí a programů, má v ALTER-Net na starosti specializované pracoviště – Evropské středisko ochrany přírody (European Centre for Nature

Conservation, ECNC) se sídlem v nizozemském Tilburgu. ECNC má statut mezinárodní nevládní organizace, jehož partnery se mohou stát státní odborné instituce, akademická pracoviště a nevládní organizace v různých zemích našeho kontinentu.

Zaměstnanci partnerských organizací se sice specializují převážně na ekologii suchozemských a sladkovodních ekosystémů, ale nechybí mezi nimi ani odborníci na geochemii, společenské vědy, ekonomii, modelování systémů a procesů, statistiku včetně vícerozměrné analýzy dat nebo informatiku.

Koordinátorem rozsáhlého projektu se stal Dr. Terry Parr ze známého Střediska pro ekologii a hydrologii v britském Lancestru (twp@ceh.ac.uk). Českou republiku v ALTER-Net zastupuje Hydrobiologický ústav AV ČR České Budějovice. Autor článku je členem poradního výboru projektu.

**RNDr. Jan Plesník, CSc.,
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha**

Zkušenosti České republiky s odstraňováním starých ekologických zátěží jsou jedinečné

Už více než 22 miliard korun bylo v České republice investováno do odstraňování starých ekologických zátěží. Jedná se o proces, který svým rozsahem a systematickostí nemá v Evropské unii obdoby. O zkušenosti expertů v této oblasti proto projevil zájem United Nations Development Programme (UNDP – Program Spojených národů pro rozvoj).

Výsledkem jeho spolupráce s Ministerstvem životního prostředí je i publikace „Odstraňování starých ekologických zátěží – zkušenost České republiky“. Ta je určena zejména zemím střední a východní Evropy a bývalého Sovětského svazu, které se stejně jako Česká republika potýkají s kontaminací mnoha lokalit.

Český systém je komplexní

„V České republice je v současné době známo více jak 8900 lokalit se starou ekologickou zátěží, na více než 4000 lokalitách již proběhly ověřovací a průzkumné práce. Zhruba tisíc lokalit je podrobně prozkoumáno, na 746 již probíhají sanační práce a na 166 lokalitách byla sanace ukončena. Odstraňování starých zátěží je důležité nejen pro kvalitu podzemních vod či půdy, ale především zdraví lidí,“ konstatuje Ivana Jirásková, náměstkyně ministra životního prostředí.

„Je nezbytné, aby staré zátěže, které v minulosti způsobil státem řízený průmysl, byly řešeny adresně a konkrétně. Systém, který zvolila Česká republika, je velmi komplexní a může být inspirací pro ty státy, které obdobné úkoly teprve čekají. UNDP právě proto ve spolupráci s odborníky Ministerstva životního prostředí připravil nejen odbornou publikaci na toto téma, ale podílí se i na organizaci workshopů, kde probíhá výměna zkušeností mezi experty jednotlivých zemí,“ hodnotí zkušenosti České republiky Jaroslav Tešlar, projektový manažer United Nations Development Programme.

Hlavní role: MŽP a FNM

České Ministerstvo životního prostředí z vlastních zdrojů zajišťuje odstraňování starých ekologických zátěží po Sovětské armádě, která u nás využívala 73 různých velkých lokalit. Průzkumem bylo zjištěno, že zhruba u 60 lokalit je rozsah ekologických škod významný. V roce 1991 byly sanační práce postupně zahájeny v nejvíce postižených lokalitách, takže k dnešnímu dni na většině z nich již nezbytná sanace

proběhla. V letošním roce probíhají sanační práce na šesti lokalitách – Hradčany (Ralsko), Milovice – Boží Dar, Milovice – tábor, Všejanya – les, Luštěnice a Kuřívody. Na odstranění ekologických závad byla dosud ze státního rozpočtu investována více než jedna miliarda korun. Podle dosavadního vývoje sanačních prací na jednotlivých lokalitách se do roku 2012 počítá s dalšími výdaji ve výši zhruba 270 milionů korun (*podrobněji viz Zpravodaj 7/2004, pozn. red.*).

Hlavním zdrojem prostředků na odstraňování starých ekologických zátěží je Fond národního majetku. Mezi ním a nabyvateli privatizovaných podniků jsou uzavírány smlouvy o úhradě nákladů vynaložených na vypořádání ekologických závazků vzniklých před privatizací – tzv. ekologické smlouvy. Ty zahrnují náklady na průzkum, analýzu rizik a její aktualizace, projekt a realizaci nápravných opatření i činnost odborného dohledu při nápravě ekologických závad. Celkem od roku 1991 do 30. 9. 2004 eviduje FNM 274 ekologických smluv. Ukončeno bylo 61 z nich. V tomto období uhradil FNM celkem 21 289,39 mil. Kč. Odborným garantem celého procesu je Ministerstvo životního prostředí.

Databáze SESEZ

Ministerstvo životního prostředí již od roku 1996 provozuje a aktualizuje databázi pro evidenci starých ekologických zátěží (SESEZ), která nyní obsahuje více než 3500 zátěží bez ohledu na to, z jakých finančních zdrojů jsou tyto zátěže odstraňovány a evidovány. Tato databáze je veřejně přístupná (www.map.env.cz) a nemá obdoby ani v zemích EU-15. Rovněž byl sestaven „Regionální seznam priorit pro odstraňování starých ekologických zátěží“. Využívají jej jednotlivé kraje, odbory MŽP a FNM ČR, a umožňuje přistupovat k likvidaci starých zátěží dle významnosti znečištění a stanovení priorit.

Více na www.env.cz, www.undp.sk

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Aquatherm ve znamení úspor

Ve dnech 23. – 27. 11. 2004 se na pražském Výstavišti uskutečnil již 11. ročník mezinárodního odborného veletrhu Aquatherm Praha, který se věnuje vytápění, ventilaci, klimatizační, měřicí, regulační, sanitární a ekologické technice. Veletrh se během této doby stal největší akcí tohoto typu nejen u nás, ale i v celé střední a východní Evropě.

Úspory na postupu

Veletrh slouží k prezentaci novinek a nových trendů v oboru, proto mu věnují zaslouženou pozornost státní orgány počínaje Ministerstvem průmyslu a obchodu a Ministerstvem životního prostředí a konče Hospodářskou komorou ČR a Magistrátem hl. m. Prahy. To potvrdilo i slavnostní zahájení v úterý 23. 11. na scéně GoJa Music Hall v areálu pražského Výstaviště. Ing. František Kočí, ředitel pořádající agentury Progres Partner Advertising, s. r. o., při této příležitosti připomněl, že účast přesáhla 440 firem z 15 zemí, přičemž dalších 230 firem se účastní jako subvystavovatelé. „Moderní veletrh není o tom, že si firmy postaví stánky a čekají, kdo je přijde navštívit. Jde především o výměnu informací, zkušeností a posledních poznatků ve výzkumu a vývoji. Mozkem veletrhu se stává doprovodný program, tedy různé projekty a přednášky,“ řekl Ing. Kočí. Vyzdvihl dále soutěž o Zlatou medaili, kdy dvacet členů poroty, vesměs renomovaní odborníci, vybírá z množství přihlášených produktů ty nejzajímavější. „Veletrh se stále více soustřeďuje na úspory energie, protože jak všichni víme, nejlevnější energie je ta nespotřebovaná,“ uzavřel svou řeč Ing. Kočí.

Rovněž náměstek ministra průmyslu a obchodu Václav Srba na zahájení ocenil, že se veletrh zabývá energetickými úsporami, a vyzdvihl též roli alternativních zdrojů energie. Zdůraznil také, že letošní Aquatherm je první po vstupu České republiky do Evropské unie. Prezident Hospodářské komory ČR Ing. Jaromír Drábek podotkl, že stát by měl ve své dotační politice podporovat především ty činnosti, které posunují společnost kupředu.

Ing. Petr Nahodil jako zástupce MŽP mimo jiné řekl: „Jsem rád, že většina vystavovatelů pochopila, že jediná cesta k udržitelnému rozvoji je cesta šetrnosti vůči přírodním zdrojům.“

Na závěr promluvil nestor Aquathermu, prezident Svazu podnikatelů a místopředseda Hospodářské komory ČR Ing. František Holec. „Před jedenácti roky jsem byl za svá slova o úsporách energie málem ukamenován. Dnes se o úsporách mluví zcela jednoznačně a já jsem rád,“ řekl a zavzpomínal na doby, kdy cílem bylo pouze vyprodukovat co nejvíce jouľů.

Podnikatelé konají

Dlužno ovšem dodat, že o úsporách energie a obnovitelných zdrojích se na veletrhu nejen mluvilo. Výrobky, které neplýtvají elektřinou, plynem či jinými zdroji, čímž šetří naše životní prostředí, nabízeli na veletrhu snad všichni. Podnikatelé totiž už dávno pochopili, že s jinými než vysoce úspornými výrobky by na tvrdém, konkurenci nabitém trhu ani neobstáli. A ještě něco: právě v době veletrhu se měl v Poslanecké sněmovně projednávat ve druhém čtení

Ing. Morávek představuje klimatizační jednotku s protiproudým rekuperátorem tepla DUPLEX-S-1800

dlouho očekávaný zákon o podpoře obnovitelných zdrojů energie. Neprojednával (jako obvykle), protože poslanci považovali za důležitější jiné věci (jako obvykle). Nicméně na Aquathermu bylo patrné, že se obnovitelné zdroje – podpora nepodpora – stávají stále důležitější: představilo se zde 25 výrobců a dodavatelů kotlů na dřevo a pelety (to je mimořádně mnohem více než u kotlů na uhlí), 13 firem nabízelo nejrůznější typy solárních kolektorů a kolem třiceti vystavovatelů prezentovalo tepelná čerpadla! Kromě toho se tu daly najít plynové kotle s nízkým výkonem, určené pro moderní, velmi úsporné domy (dříve se o plynovém kotli s výkonem kolem 3 kW dalo jen snít), či vytápěcí a větrací jednotky určené pro pasivní domy, tedy domy, které spotřebují na vytápění méně než 15 kWh/m²/rok. Se zajímavými nabídkami přišlo mnoho vystavovatelů, většinou ale prezentovali výsledky výzkumu a vývoje v jiných zemích EU. Naše chytré hlavy nemají zrovna na různých ustláno, ale také se dokázaly prosadit. Mezi nejúspěšnější ryze české firmy patří nepochybně Atrea a Verner. Není jistě náhodou, že obě získaly na veletrhu významné „Zvláštní ocenění“, tedy cenu určenou mimořádně inovativním výrobkům s vysokou mírou výzkumu a vývoje.

Atrea myslí na pasivní domy

Firma Atrea se na Aquathermu představila hned se dvěma novinkami. První z nich je kompaktní klimatizační jednotka s protiproudým rekuperátorem tepla DUPLEX-S-1800, určená především pro stavby občanské vybavenosti, tedy restaurace, obchody, školy a především pro bazény. Protiproudý rekuperátor s účinností 80 % je evropskou novinkou, běžně jsou obdobná zařízení vybavena křížovými rekuperátory s nižší účinností. Další zajímavou novinku představuje systém teplovzdušného vytápění a větrání s rekuperací tepla, určený pro nízkoenergetickou a pasivní výstavbu, a to jak pro rodinné domky,

tak i pro bytové domy (vzduchotechnické jednotky DUPLEX RB, RC a RD, jednotka RDH je určena speciálně pro větrání rodinných bazénů). I tyto jednotky jsou standardně vybaveny protiproudým rekuperátorem s 90% účinností. Mohou pracovat v pěti režimech, od rovnotlakého větrání přes cirkulační teplovzdušné vytápění až po přetlakové letní větrání (tedy chlazení), a to buď venkovním vzduchem, nebo vzduchem ze zemního registru, který se v létě předchlazuje až o 15°C a v zimě předehřívá až o 18°C. Všechny jednotky jsou patentované. „V Evropě jsou běžné v pasivních domech pouze větrací jednotky, ale bez možnosti přírodního chlazení,“ říká Ing. Petr Morávek, CSc., majitel firmy Atrea. Rovněž koncepce pěti režimů nastavitelných jednoduše na ovladači je v Evropě unikátní.

Více než polovina Temelína

Firma Verner přihlásila do soutěže o zlaté medaile svůj nový automatický kotel na pelety Verner A25. Kotel funguje nejen na běžné dřevěné peletky, ale i na obilné pelety, které jsou mnohem levnější. Cena dřevěných pelet už dnes dosáhla 3500 – 4000 Kč za tunu, zatímco obilné pelety se drží na 1500 Kč za tunu. Pohodlí je přitom stejné, ale s obilnými peletami přijde topná sezóna jen na 12 000 Kč. Státní zkušební ústav v Brně zatím schválil jako palivo v tomto kotli dřevěné i obilné pelety a černé uhlí. „Nadějné výsledky poskytl i pelety ze štovíku. Ty sice zatím nejsou schválené, ale vzhledem k nízkým hodnotám emisí jde už jen o formální vyřízení papírů,“ říká majitel firmy a předseda představenstva Ing. Vladimír Verner. Zkoušejí i seno slisované do peletek s 5% příměsí uhelného prachu jako pojiva – i to zatím vypadá velmi slibně. Zajímavé je i topení uhlím: navzdory vžitě představě o uhlí jako „špinavém“ zdroji vykazuje uhlí spalné v tomto kotli lepší spaliny než zemní plyn, ale přitom topení uhlím vyjde oproti zemnímu plynu jen na polovinu. Pytlované černé uhlí stojí 3500 Kč/t i s DPH a na sezónu je ho v běžném domě potřeba jen asi 4 tuny (při účinnosti spalování 80 – 85%).

Topení v tomto kotli je velmi pohodlné: zapalování je elektrické (to umožňuje start kotle například mobilním telefonem), zásobník peletek či uhlí vystačí na celý týden. Provoz kotle zajišťuje regulace s mikroprocesorem, která umožňuje připojit např. pokojový termostat.

Cena činí 84 000 Kč bez DPH, tedy asi jako je cena plynového kotle s přípojkou. Zájemci ale mají možnosti získat 30% dotaci na biomasu ze SFŽP.

A kde sehnat peletky? Dnes už není problém, peletkáren již vyrostlo po republice docela dost (mnohé z nich jsou právě od firmy Verner). Ing. Verner ale vidí pěstování biomasy a rozvoj peletkáren v šir-

ších souvislostech. „Mohlo by to vrátit hospodaření na vesnici,“ říká. „Vše, co se na loukách poseče, veškeré odpady z obilí, z řepky i cíleně pěstovaná biomasa se dá zgranulovat a topit s ní. Když si vesnice vybuduje peletkárnu, bude mít nejen zdroj levného paliva, ale pracovní příležitosti i pro méně vzdělané obyvatele.“ A obce slyší. Tráva se musí sekat stejně a zpracovávat ji na granule dává větší smysl než s ní zavážet příkopy, to není těžké pochopit. Pelety pak mohou odebírat zase zájemci z vesnice, aby se zbytečně nespalovala nafta při převážení. Peletkárnu už mají např. v Adršpachu, v Březovicích u Mladé Boleslavi, ve Vestci u Kutné hory, ve Žďirci.

Další novinkou jsou krbová kamna Golemek, vylepšená ovšem tak, že se dají použít na vytápění celého domu či bytu místo kotle na ústřední topení. A pro lidi, kteří mají málo času, nabízí firma Verner kombinaci těchto krbových kamen s akumulací nádrží natápěnou nočním proudem. Je-li majitel doma, topí v krbových kamnech briketami či kusovým dřevem (dřevo je vůbec nejlevnější). Není-li doma, temperuje se byt pomocí akumulací nádrže. Topná sezóna vyjde při tomto kombinovaném způsobu o 30 – 50% levněji než topení plynem. Výhodou systému je, že ho lze instalovat i dodatečně – všude tam, kde je zavedeno centrální topení s měřáky tepla.

Mimochodem: firma Verner už za dobu své existence nainstalovala kotle s celkovým výkonem 1150 MW (více než polovina výkonu Temelína).

Doprovodný program: úspory, jak jinak

Velký zájem odborné veřejnosti vzbudil i doprovodný program, který pořádá internetový portál pro technická zařízení budov tzb-info. Byl opět ve znamení úspor a obnovitelných zdrojů energie. Největší zájem veřejnosti sklidil seminář o nízkoeenergetické výstavbě, konference Slunce 2005 (pořádaná ve spolupráci s brněnskou

Veronicou) a vyhlášení výsledků Solární ligy (pořádala LEA, viz následující článek).

Veletrhy jako je Aquatherm ukazují celkovou vyspělost toho či onoho oboru, to je nepochybná a známá pravda. Osobně mi ale připadá, že i pro neoborníka mohou plnit důležitou „psychohygienickou“ funkci: ukazují, že podnikatelé nejsou jen tuneláři a zloději, jak nám často namlouvají mass média a ještě častěji politici. Ukazují lidi zajímavé, zapálené pro věc, pracovitě. Ukazují, že je u nás spousta šikovných lidí, kteří i za nelehkých podmínek jsou schopni vymyslet špičkové a originální věci. Zkrátka, není to s námi tak špatné. I proto: zaplaťpánbůh za Aquatherm.

Ing. Vladimír Verner předvádí žhavou novinku: kotel na peletky

Jana Plamínková
Foto autorka

Vyšly „hvězdy“ Solární ligy ČR 2004

Solární liga 2004 má své „mistry ČR“: v souhrnné hlavní kategorii, v kategorii obcí a v kategorii termických systémů zvítězila Rusava ze Zlínska, v kategorii měst Slatiňany z Pardubicka a v kategorii fotovoltaických systémů Vilémov z Olomoucka • Na 250 sídel přihlásilo téměř 9 000 m² slunečních modulů • Prvenství v soutěži regionů připadlo Plzeňskému kraji, druhým je Jihočeský a třetím Zlínský • Porota udělila zvláštní ocenění městu Ostrava (za největší plochu přihlášených systémů), městu Litoměřice (za přínosnou městskou dotační politiku) a redaktoru týdeníku EURO a autorovi pořadu Zeměžluč na ČRo 6 Čestmíru Klosovi (za zevrubnou publicistiku k tématu) • Mezi cenami pro vítěze „ligy“ nechybějí ani sluneční kolektory od předních firem.

Iniciátoři **Solární ligy ČR 2004**, soutěže obcí a měst ve využití energie Slunce, z občanského sdružení Liga ekologických alternativ (LEA) vyhlásili u příležitosti mezinárodního veletrhu Aqua-therm v Praze výsledky svého celoročního projektu zaměřeného na popularizaci uplatňování solárních systémů v praxi. Zápolení o prestižní „sluneční body“, inspirované již pět let úspěšně rozvíjenou solární bundesligou v Německu, probíhalo za podpory Státního fondu životního prostředí a Česko-německého fondu budoucnosti. Průběh soutěže mohla veřejnost sledovat na speciální webové stránce soutěže

www.solarniliga.cz.

Podle klíče zveřejněného na tomto portálu se připojovaly body obcím a městům, z nichž byly přihlašovány jednotlivé funkční instalace **termických (na ohřev vody) a fotovoltaických (na výrobu elektřiny) solárních systémů**. Získané body se v zájmu srovnatelnosti výsledků přepočítávaly na jednoho obyvatele sídel. Toto měření solární vyspělosti probíhalo **v souhrnné hlavní kategorii pro obce i města s termickými i fotovoltaickými systémy, v samostatné kategorii obcí a kategorii měst i v kategorii pouze termických či pouze fotovoltaických systémů**. Cílem poměřování těchto aktivit na poli využití nejtypičtějšího obnovitelného zdroje energie – energie Slunce – přitom je především urychlení výměny zkušeností a dále konfrontace pozitivních podnětů mezi sídly, regiony, montážními firmami i mezi ČR a sousedním Německem a Rakouskem coby solárními „velmocemi“ Evropy. Souběžným efektem je i zpřístupnění konkrétních tipů i praktického poučení z realizací všem médiím a také zpřesňování chybějících statistik o výskytu solárních zařízení u nás, využitelné i řídicí sférou.

Po pozvolném rozběhu soutěže se stalo dramatickým zejména podzimní „finále“ solární ligy, kdy s blížícím se termínem uzávěrky soutěže i díky sílící publicitě v médiích vzrostl příliv přihlášek o 50 % a měnící se pořadí v kategoriích začalo být ostře sledováno. Zdravé zápolení o nejlepší solární „green-image“ dospělo k těmto výsledkům: absolutním vítězem v hlavní kategorii, jemuž patří pomyslný titul „**Solární mistr ČR 2004**“ se stala obec **RUSAVA ze Zlínského kraje** (patrně největší solární systém v republice s 540 m² na místním koupališti, kde má vzniknout Rehabilitační centrum Podhostýnska, je doplněn termickým i fotovoltaickým systémem na místní škole). Solárním „vicemistrem“ se stala obec **Boží Dar z Karlovarského kraje** (kde jde občanům příkladem i starosta a čerstvý senátor Jan Horník se

solární instalací na svém domě i na radnici) a cenný „bronz“ patří obci **Pístina z Jihočeského kraje** (díky 48 m² výkonných vakuových kolektorů v Ústavu sociální péče).

Novinář Čestmír Klos převzal cenu za publicistiku k tématu Solární ligy z rukou ředitele odboru vnějších vztahů MŽP Jakuba Kašpara

V kategorii **Solární město** zvítězily **Slatiňany** z Pardubického kraje (s Ústavem sociální péče, kde je do mezisezónního využívání solárního tepla v obřím tanku zapojeno 193 m² kolektorů, doplněných 6 m² fotovoltaiky). **Horní Planá** z Jihočeského kraje (Domov důchodců s 72 m² kolektorů) je na místě druhém, následována **Stodem** z Plzeňského kraje (s 67 m² kolektorů na rodinných domcích a 0,5 m² panelů) na místě třetím.

„**Mistrem fotovoltaiky**“ se stal **Vilémov** z Olomouckého kraje (díky solární elektrárně o 10,42 m² na střeše církevního Centra pro aplikaci obnovitelných zdrojů energie tamní Pravoslavné akademie). Druhé místo patří **Pňovanům z Plzeňského kraje** (se 4 m² fotovoltaiky poskládané svépomocně z různých panelů na rekreačním domku bez napojení na rozvodnou síť) a třetí pak obci **Podolí u Brna** (s 6 m² na experimentálním domě výzkumného typu.)

Soutěží, kterou Liga ekologických alternativ hodlá pro rostoucí zájem (po dílčích úpravách pravidel) provozovat i v roce 2005, chtějí její organizátoři budít k aktivnějšímu vytváření lokálních podmínek pro rozmach solární energetiky zejména představitele obcí a měst. K tomu má posloužit i plánované zviditelnování solárních „jedniček“ regionů přímo v krajích při renomovaných výstavách atd. K akceleraci zájmu o tzv. čistou energetiku by v příštím roce měl napomoci i dlouho očekávaný nový zákon na podporu obnovitelných zdrojů energie.

(tisková zpráva LEA)

VÝSLEDKY SOLÁRNÍ LIGY ČR 2004

SOUHRNNÁ HLAVNÍ KATEGORIE

(obcím i městům se sčítají systémy termické i fotovoltaické)

Absolutním „Solárním mistrem ČR“ se stává obec Rusava (Zlínský kraj)

sídlo	kraj	body	počet obyv.	Instalace
1. Rusava	Zlínský	93,458	590	549,7 m ² běžných kolektorů a 1,7 m ² solárních panelů
2. Boží Dar	Karlovarský	69,181	177	122 m ² běžných kolektorů a 0,45 m ² solárních panelů
3. Pístita	Jihočeský	50,233	172	48 m ² vakuových kolektorů

V kategoriích **SOLÁRNÍ OBCE** a **SÍDLA S TERMICKÝMI SYSTÉMY** je na stupních vítězů shodné pořadí s hlavní kategorií.

SOLÁRNÍ MĚSTA

sídlo	kraj	body	počet obyv.	Instalace
1. Slatiňany	Pardubický	4,917	3 986	193 m ² běžných kolektorů a 6 m ² solárních panelů
2. Horní Planá	Jihočeský	3,159	2 289	72 m ² běžných kolektorů
3. Stod	Plzeňský	1,220	3 532	67 m ² běžných kolektorů a 0,5 m ² solárních panelů

SÍDLA S FOTOVOLTAICKÝMI SYSTÉMY

sídlo	kraj	body	počet obyv.	Instalace
1. Vilémov	Olomoucký	2,184	477	10,42 m ² solárních panelů
2. Pňovany	Plzeňský	1,127	355	4 m ² solárních panelů
3. Podolí u Brna	Jihomoravský	0,577	1 040	6 m ² solárních panelů

Obec Rusava se stala Solárním mistrem ČR především díky svému starostovi Bohumilu Škarpichovi

Foto Jana Plamínková

Vilémov získal 1. místo v kategorii sídel s fotovoltaickými systémy díky panelům na tamní Pravoslavné akademii. Duší vilémovského projektu je Pavel Juriga.

Foto Jana Plamínková

Bližší informace: Liga Ekologických Alternativ, tel.: 222 782 315 (i fax), 606 453 892, 723 573 738
lea@ecn.cz, lea2@ecn.cz, www.lea.ecn.cz, www.solarniliga.cz

Ceny XXIX. ročníku mezinárodní soutěže Týká se to také tebe

24. – 28. listopadu 2004

Uherské Hradiště

Na TSTTT 04 bylo přijato 60 amatérských filmů a 54 profesionálních – z Německa, Estonska, Belgie, USA, Polska, Pákistánu, Ukrajiny, Srbska-Černé Hory, Portugalska, Austrálie, Litvy, Slovenska a České republiky.

Amatérské filmy

Hlavní cena za nejlepší film v amatérské soutěži

Brány ráje

režie Petr Baran, Česká republika
za dokumentaristické ztvárnění závažného tématu
drogové závislosti

Petr Baran (vlevo)

Cena Města Uherského Brodu za nejlepší zahraniční amatérský film

Kleine wonderen in de natuur/

Malé zázraky přírody

režie Florent van Opstal, Belgie
za zachycení skrytých tajemství života v běžném
biotopu

Cena Českého svazu ochránců přírody

Wasserläufer/Vodoměrky

režie Hans a Erika Grans, Německo
za pozoruhodně pojatý a obrazově
kvalitní dokument ze života vodního
hmyzu

Cena odborového svazu pracovníků kulturních zařízení

Sačuvaj Bože/Vyslyš nás, Bože

režie Dobrivoje Pantelić, Srbsko-
Černá Hora
za přesvědčivé vyjádření obav z dů-
sledků zániku venkovských sídel

Hana Pinkavová

Profesionální filmy

Hlavní cena Josefa Velka

Cena diváků

Tanec modrých andělů

režie Steve Lichtag, Česká republika
za emotivní poselství, kterým autor posouvá
osobní výpověď postižené dívky – v jejích snech
připomíná odpovědnost člověka za osud velryb
a světové fauny vůbec

Steve Lichtag (s kloboukem) s přáteli

Cena Ministerstva životního prostředí

Havaj – ostrovy vymírání zvířat /

Hawai – Isles of Extinction

režie Carolyn Bertram, Austrálie
z cyklu Dřív než bude pozdě s přihlédnutím k celé
kolekci australských filmů

Cena Zlínského kraje

Vojta Bárta – mine- ralog, z cyklu ČT

Nehasit, hořím!
režie Hana
Pinkavová, Česká
republika
za vynikající
ztvárnění portrétu
mladého
mineraloga

Zpravodaj MŽP vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10 – Vršovice, tel.: 267 122 549 • Odpovědná redaktorka RNDr. Jana Plamínková, tel.: 251 817 302, e – mail: jplaminkova@volny.cz • Administrace a objednávky SEVT a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8 – Bohnice, tel.: 233 551 711, fax: 233 553 422, e – mail: sevt@sevt.cz • Roční předplatné Věstník & Zpravodaj MŽP s přílohou EIA 750 Kč • Sazba: Informica, výtiskla Tiskárna PeMa, Praha • Vychází 12x ročně • Číslo 1/2005 předáno do tisku 6. 12. 2004.